

Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro

Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol “*Cynllun Partneriaeth ar gyfer y Parc Cenedlaethol*” (2025-2029)

Adroddiad Arfarniad Cynaliadwyedd Cychwynnol Drafft

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ARFORDIR PENFRO

19 Mehefin 2024

DRAFFT

Cynnwys

1.0	Summary and key assessment outcomes	4
2.0	Appraisal Methodology.....	10
3.0	Background	16
4.0	Sustainability context, baseline & objectives	18
5.0	Sustainability Appraisal of the Management Plan Policies.....	33
6.0	Monitoring	43

Atodiad A Adolygiad o Gynlluniau, Polisiâu a Rhaglenni Perthnasol

Atodiad B Gwybodaeth Sylfaenol

Atodiad C Aseidiadau Polisi Manwl

DRAFT

1.0 Crynodeb a chanlyniadau asesu allweddol

Y cyd-destun rheoleiddiol a deddfwriaethol

1.1 Mae Cyfarwydddebau Ewropeaidd a deddfwriaeth y Deyrnas Unedig yn gofyn am asesiad ffurfiol o gynlluniau a rhaglenni penodol sy'n debygol o gael effeithiau sylweddol ar yr amgylchedd; mae'r diffiniad hwn yn cynnwys Cynlluniau Rheoli'r Parciau Cenedlaethol. Mae dyletswydd Awdurdodau Parciau Cenedlaethol i feithrin llesiant economaidd a chymdeithasol cymunedau Parciau Cenedlaethol wrth gyflawni eu dibenion yn awgrymu ei bod yn briodol ystyried amcanion cynaliadwyedd ehangach mewn asesiad o Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol. Mae'r canllawiau ar baratoi Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn cynghori y gellir bodloni gofynion yr Asesiad Amgylcheddol Strategol a'r Arfarniad o Gynaliadwyedd mewn un arfarniad. Mae cynaliadwyedd Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro wedi cael ei asesu drwy broses Arfarniad o Gynaliadwyedd sy'n ymgorffori Asesiad Amgylcheddol Strategol (drafft gweithredol *Canllawiau Cynllun Rheoli Tirweddau Dynodedig Cyfrol 2, Atodiad C, paragraff C.2, 2024*).

Amcanion Cynaliadwyedd

1.2 At ddibenion yr Arfarniad Cynaliadwyedd o Gynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro, yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y Deyrnas Unedig, diffinnir cynaliadwyedd o ran fframwaith cynaliadwyedd sy'n cynnwys Amcanion Cynaliadwyedd. Roedd y rhain yn destun ymgynghoriad â Cyfoeth Naturiol Cymru a Cadw fel rhan o'r ymgynghoriad ar yr Adroddiad Cwmpasu, ac maent wedi cael eu diwygio i ystyried eu sylwadau. Nid yw'r amcanion cynaliadwyedd isod wedi'u trefnu yn ôl pwysigrwydd:

- i. Mae'r sectorau amaethyddiaeth a choedwigaeth sy'n economaidd hyfyw yn chwarae rhan allweddol yn y gwaith o reoli, gwarchod a gwella adnoddau naturiol, tirwedd a bioamrywiaeth, gan gynnwys cynefinoedd, cadernid ecolegol ac atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n lleihau'r perygl o lifogydd ac yn cyfrannu at lesiant cymunedol.
- ii. Lleihau'r galw am deithio, yn enwedig mewn ceir preifat, lleihau effeithiau trafndiaeth ar y ffyrdd, a gwella cyfleoedd ac annog pobl i ddefnyddio dulliau eraill.
- iii. Gwarchod a gwella tirweddau, trefweddau a morweddau, a'u holl gydrannau (gan gynnwys yr amgylchedd adeiledig ac archaeoleg) gan gyfeirio at rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol.
- iv. Mynd ati'n gynaliadwy i gynyddu nifer y trigolion ac ymwelwyr sy'n cymryd rhan mewn mathau corfforol o hamdden (yn enwedig cerdded a beicio) a chyfleoedd gwirfoddoli, wedi'u cydbwysu yn erbyn cyfyngiadau amgylcheddol.
- v. Cynyddu nifer yr ymwelwyr sy'n defnyddio'r Parc Cenedlaethol y tu allan i'r tymor ymwelwyr brig.
- vi. Addasu i newid yn yr hinsawdd a rheoli ei effeithiau, gan gyfeirio'n benodol at y risg o lifogydd, erydu arfordirol a gwasgfa arfordirol a allai effeithio'n negyddol ar gynefinoedd

presennol a bioamrywiaeth, seilwaith gan gynnwys y llwybr Cenedlaethol a llesiant cymdeithasol ac economaidd y gymuned, gan gynnwys iechyd y cyhoedd.

- vii. Lliniaru a lleihau ffactorau sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd drwy leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr o drafnidiaeth a'r ynni sy'n cael ei ddefnyddio.
- viii. Manteisio i'r eithaf ar gyfraniad y cyfleoedd prin ar gyfer datblygu tuag at gynnal cymunedau lleol.
- ix. Annog a hwyluso mynediad i bawb i'r Parc Cenedlaethol, gan adlewyrchu'r cymysgedd cymdeithasol o gymdeithas.
- x. Cynnal natur ddiwylliannol unigryw cymunedau.
- xi. Mae effeithiau niweidiol defnyddio mwynau yn y Parc Cenedlaethol yn gostwng o'r lefel bresennol ac mae manteision posibl bioamrywiaeth a thirwedd safleoedd mwynau blaenorol yn cael eu gwireddu.
- xii. Lleihau effeithiau negyddol gwastraff.
- xiii. Mae cyfleusterau cymunedol (gan gynnwys cyfleusterau iechyd a gofal cymdeithasol, cyfleusterau cymdeithasol a darpariaeth manwerthu) yn parhau i ddiwallu anghenion poblogaeth y Parc Cenedlaethol.
- xiv. Cynnal a gwella bioamrywiaeth, cadernid ecolegol, cynefinoedd a chysylltedd cynefinoedd mewn safleoedd dynodedig a thu hwnt.
- xv. Hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ddyfroedd mewndirol ac arfordirol, a chynnal a gwella ansawdd y dyfroedd hynny.

1.3 Ceir rhagor o wybodaeth am ddatblygu'r Amcanion Cynaliadwyedd yn Adran 4.0.

Beth fyddai'n digwydd yn absenoldeb Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol?

1.4 Mae'r Canllawiau ar Werthuso Cynaliadwyedd a'r Gyfarwydddeb Asesu Amgylcheddol Strategol yn mynnu bod esblygiad tebygol ardal y Cynllun yn absenoldeb y Cynllun Rheoli yn cael ei ystyried. Mae llawer o'r Amcanion Cynaliadwyedd ar gyfer y Parc Cenedlaethol yn ddarostyngedig yn bennaf i bolisi a gweithgarwch y tu hwnt i gylch gwaith y Cynllun Rheoli. Mae'r drafft gweithredol o'r *Canllawiau ar y Cynllun Rheoli Tirwedd Dynodedig Rhan 1 (2024)* yn cynghori ym mharagraff 2.19 (tudalen 17) y "dylai cynlluniau rheoli Tirwedd Dynodedig gyflwyno dull integredig o gynllunio a rheoli'r Tirwedd Dynodedig ar lefel strategol. Mae'n gynllun ar gyfer ardal ddaearyddol y dynodiad ac nid ar gyfer unrhyw un awdurdod penodol. Maent yn ddogfen bolisi bwysig ar gyfer pob Tirwedd Dynodedig ac ni ddylid gwneud penderfyniadau mawr sy'n effeithio ar ddyfodol Tirwedd Dynodedig heb gyfeirio at ei chynllun rheoli.

1.5 Nid yw'n ddigon cydlynu camau gweithredu presennol yn unig, gan fod angen penderfynu hefyd a yw'r camau gweithredu hynny'n ddigonol i effeithio ar (/gwella)

cyflwr y Parc mewn modd amserol. Gan hynny, dylai'r broses o baratoi Cynllun Rheoli hefyd nodi lle mae angen camau gweithredu newydd, neu raddfeydd o gamau gweithredu newydd, er mwyn cyflawni dibenion y Parc Cenedlaethol. Mae hyn wedi bod yn wir. Yn absenoldeb y Cynllun Rheoli, byddai'r ychwanegiadau hyn wedi gorfod cael eu hymgorffori – os yw'n bosibl – o fewn cynlluniau eraill. Fodd bynnag, nid yw'n glir a fyddai'r camau gweithredu wedi cael eu nodi yn absenoldeb proses y Cynllun Rheoli. Ar ben hynny, mae Arfarniad Cynaliadwyedd ailadroddol o'r Cynllun Rheoli wedi nodi ychwanegiadau at nifer o effeithiau polisi. Yn absenoldeb y Cynllun Rheoli (a'r broses sy'n arwain ato), nid oes modd pennu digonolrwydd y camau gweithredu mewn perthynas â dibenion y Parc (gweler hefyd Adran 4 paragraffau 4.10 a 4.11).

DRAFT

Arfarnu Polisiâu Rheoli'r Parc Cenedlaethol

- 1.6 Mae'r Arfarniad Cynaliadwyedd Cychwynnol hwn wedi cael ei gynnal ar Gynllun Rheoli drafft y Parc Cenedlaethol 2025-2029. Mae polisiâu'r Cynllun Rheoli yn cynnwys camau gweithredu penodol ac yn aml ardaloedd penodol o'r Parc Cenedlaethol a fydd yn cael eu targedu ar gyfer y camau gweithredu hyn.
- 1.7 Mae proses y Cynllun Rheoli wedi ei hanelu at sicrhau cynnydd ar ddibenion y Parc Cenedlaethol a'r ddyletswydd i'w cyflawni. Gan hynny, mae'n gwbl gyson â'r Arfarniad Cynaliadwyedd, a gellid disgwyl i'r ddwy broses gyfuno ar gasgliadau tebyg iawn. Yn ymarferol, mae hyn wedi bod yn wir. Fodd bynnag, gan fod proses y Cynllun Rheoli a'r Arfarniad o Gynaliadwyedd gael eu harwain gan wahanol swyddogion, mae'r Arfarniad o Gynaliadwyedd wedi arwain at ychwanegu a mireinio effeithiau polisi ac mae hefyd wedi darparu ffordd ychwanegol ac annibynnol o ymholi ynghylch digonolrwydd maint cynigion y Cynllun Rheoli. Mae'r log newid ar gyfer polisiâu'r Cynllun Rheoli yn nodi'r newidiadau sydd wedi deillio o'r Arfarniad o Gynaliadwyedd.
- 1.8 Aseswyd polisiâu Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol i ragweld eu heffeithiau o ran yr Amcanion Cynaliadwyedd. Pan oedd yr arfarniad yn codi cwestiynau ynghylch cynaliadwyedd polisi, neu pan oedd yr arfarniad yn nodi cyfleoedd i gynyddu manteision cynaliadwyedd polisi ymhellach, gwnaed argymhelliad ar gyfer newid.

Beth fydd effeithiau cronrus cynigion y Cynllun?

- 1.9 Un o ofynion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd a'r Asesiad Amgylcheddol Strategol yw bod dewisiadau polisi nid yn unig yn cael eu hystyried ar eu pen eu hunain, ond bod eu heffeithiau cronrus hefyd yn cael eu hasesu. Pennwyd effaith net pob polisi yn erbyn pob Amcan Cynaliadwyedd. O'r ymarfer hwn, canfuwyd nad oes effeithiau cronrus annymunol ar unrhyw un o'r Amcanion Cynaliadwyedd.

Pa effaith fydd Cynlluniau eraill yn ei chael?

- 1.10 Fel cynllun trosfwaol ar gyfer cyflawni dibenion y Parc Cenedlaethol o fewn y Parc Cenedlaethol, mae'r Cynllun Rheoli yn dibynnu ar gynlluniau cyflawni eraill. Mae'r rhain yn cynnwys:
 - Cynllun Gweithredu ar gyfer Pryfed Peillio Cymru (Adolygiad 2013-18 a Gweithredu yn y Dyfodol), Llywodraeth Cymru
 - Cynllun Rheoli Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Bae Ceredigion, 2008
 - Cynllun Rheoli Safleoedd Morol Ewropeaidd Bae ac Aberoedd Caerfyrddin, 2013
 - Cynllun Gweithredu Rhywogaethau Anfrodorol Goresgynnol, Partneriaeth Natur Sir Benfro
 - *Datganiad Ardal Forol*, Cyfoeth Naturiol Cymru
 - Cynllun Gweithredu Adfer Natur Sir Benfro, 2018, Partneriaeth Natur Sir Benfro
 - Cynllun Rheoli Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Morol Sir Benfro, 2008
 - Cynllun Gwella Hawliau Tramwy Sir Benfro 2018-2028, Cyngor Sir Penfro ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro
 - *Datganiad Ardal De-orllewin Cymru*, Cyfoeth Naturiol Cymru
 - *Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru*, Llywodraeth Cymru
 - Cynllun Llesiant Sir Benfro 2023, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

- Strategaeth Addasu Hinsawdd Sir Benfro 2022, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Y Cynllun Datblygu Lleol 2 a fabwysiadwyd gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro
- Cynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru 2021-2027, Cyfoeth Naturiol Cymru
- **Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru: Ardal De-orllewin Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru (2023 – 2029)**

Sut dewiswyd y Polisiâu ar gyfer y Cynllun Rheoli?

1.11 Mae'r Cynllun Rheoli drafft 2025-2029 yn cynnwys adran ar Gyflwr y Parc. Mae'r adran hon yn cyflwyno tystiolaeth a naratif ar gyfleoedd a heriau i gyflawni diben y Parc Cenedlaethol a dyletswydd Awdurdod y Parc Cenedlaethol i'w cyflawni. Datblygwyd yr wybodaeth am Gyflwr y Parc o'r wybodaeth sylfaenol a gasglwyd fel rhan o'r broses gychwynnol o gasglu tystiolaeth ar gyfer Adroddiad Cwmpasu'r Arfarniad o Gynaliadwyedd. Mae'r polisiâu'n cael eu mynegi fel canlyniadau dymunol ar gyfer 2030 ar draws pedair thema: cadwraeth, cysylltu, hinsawdd ac adnoddau naturiol a chymunedau.

Cadwraeth

- gwarchod a gwella ansawdd y dirwedd a'r morwedd.
- cadw golygfeydd pell, di-dor a gorwelion agored.
- hyrwyddo adferiad ecosystem ar raddfa fawr a gwella cyflwr bywyd gwylt ar dir ac yn yr amgylchedd morol (fel carreg filltir i adferiad clir erbyn 2050).
- sicrhau statws cadwraethol ffafriol ar safleoedd uchel eu gwerth o ran natur.
- cynnal a gwella rhywogaethau mae Sir Benfro yn unigryw o bwysig ar eu cyfer.
- gwella cysylltedd y dirwedd ar gyfer bywyd gwylt.
- lleihau effaith llygredd golau ar fywyd gwylt.
- gwarchod treftadaeth y ddaear.
- gwarchod a gwella iechyd pridd a gwella storffeydd carbon naturiol.
- mynd i'r afael ag effeithiau rhywogaethau goresgynnol a phathogenau planhigion.
- lleihau llygredd o ffosffadau, nitradau ac amonia.
- lleihau plastigau a microblastigau yn yr amgylchedd.

Cysylltiadau

- gwarchod a gwella tirweddau o ddiddordeb hanesyddol penodol, gan gynnwys Ardaloedd Cadwraeth, henebion rhestredig, adeiladau rhestredig a'u lleoliadau.
- galluogi mynediad priodol i'r cyhoedd at asedau treftadaeth.
- hyrwyddo'r Gymraeg a thafodieithoedd lleol, a dathlu diwylliant a chreadigrwydd sy'n gysylltiedig â'r dirwedd.
- darparu cyfleoedd dysgu yn yr awyr agored, yn enwedig i blant.
- darparu cyfleoedd hamdden awyr agored cynaliadwy ar gyfer trawstoriad llawn o gymdeithas, a chynyddu cyfranogiad pobl.
- rheoli pwysau hamdden posibl / gwirioneddol fel y rhai sy'n deillio o wersylla heb awdurdod a thagfeydd.

- gwella ansawdd dŵr mewn traethau ymdrochi dynodedig.

Hinsawdd ac adnoddau naturiol

- haneru allyriadau carbon yn ardal y Parc Cenedlaethol (carreg filltir i sicrhau bod ardal y Parc Cenedlaethol yn garbon niwtral erbyn 2050)
- ymateb yn rhagweithiol i effeithiau newid yn yr hinsawdd ar e.e. cymunedau arfordirol, ffyrdd a seilwaith, hawliau tramwy
- gwarchod a gwella iechyd pridd a gwella storfeydd carbon naturiol (gan gynnwys storfeydd mewn amgylcheddau morol ac arfordirol)
- lleihau llygredd o ffosffadau, nitradau ac amonia
- gwella ansawdd dŵr mewn traethau ymdrochi dynodedig
- dileu niwed amgylcheddol o ollyngiadau carthion gorlif storm

Cymunedau

- darparu amrywiaeth briodol o gartrefi i gefnogi cymunedau lleol
- cefnogi amrywiaeth briodol o gyfleoedd gwaith
- addasu i anghenion poblogaeth sy'n heneiddio
- diogelu a hyrwyddo'r iaith Gymraeg
- dod yn fodel o dwristiaeth adfywiol
- cefnogi rheolwyr tir i ddarparu amaethyddiaeth adfywiol
- cynnal ac ymestyn dewisiadau trafndiaeth gynaliadwy a theithio llesol
- cefnogi hyfywedd a hygyrchedd gwasanaethau cymunedol lleol

Mae'r rhain wedi arwain at y meysydd polisi a gweithredu drafft a amlinellwyd yn y Cynllun Rheoli drafft.

2.0 Methodoleg Arfarnu

- 2.1 Diffinnir cyd-fynd â'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015:

“Yn y Ddeddf hon, mae unrhyw gyfeiriad at gorff cyhoeddus yn gwneud rhywbeth “yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy” yn golygu bod yn rhaid i'r corff weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau” (Adran 5: Egwyddor Datblygu Cynaliadwy (1)).

- 2.2 Mae Llywodraeth Cymru yn diffinio datblygu cynaliadwy yng Nghymru drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 fel a ganlyn:

“y broses o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gan anelu at gyrraedd y nodau llesiant.” (Mae disgrifiad mwy cynhwysfawr o'r Ddeddf, ei nodau a sut mae'r Amcanion Cynaliadwyedd yn cyfrannu atynt i'w weld yn Adran 5 Adroddiad Cwmpasu'r Arfarniad o Gynaliadwyedd (Ebrill 2024)).

- 2.3 Mae'r canllawiau ar baratoi Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol (drafft gweithio, 2024) a gyhoeddwyd gan Gyfoeth Naturiol Cymru yn cynghori y gellir bodloni gofynion yr Aseiad Amgylcheddol Strategol a'r Arfarniad o Gynaliadwyedd mewn un arfarniad.

- 2.4 Mae'r Arfarniad o Gynaliadwyedd yn broses ailadroddol; mae hyn yn golygu y bydd aseiad yn cael ei gynnal cyn gynted â phosibl ar bolisi sy'n dod i'r amlwg i sicrhau bod datblygiad Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol yn cael ei lywio gan y broses drwyddi draw.

Elfennau'r Arfarniad Cynaliadwyedd

- 2.5 Dyma gamau'r Arfarniad o Gynaliadwyedd yng Nghynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol:
- i. Cwmpasu – gosod y cyd-destun a'r amcanion, sefydlu'r llinell sylfaen a phenderfynu ar y cwmpas;
 - ii. Aseu polisiâu Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol o ran yr Amcanion Cynaliadwyedd a llunio Adroddiad Arfarniad Cynaliadwyedd drafft;
 - iii. Cynhyrchu Adroddiad Amgylcheddol Arfarniad Cynaliadwyedd Terfynol;
 - iv. Llunio Datganiad Cynaliadwyedd yn nodi sut mae canfyddiadau'r Arfarniad o Gynaliadwyedd wedi cael eu hystyried yn y Cynllun terfynol

2.6 Cwblhawyd y cam cwmpasu ym mis Mehefin 2024, gan ymgynghori â'r ymgynghoreion statudol (Cadw a Cyfoeth Naturiol Cymru). Mae'r ymatebion a gafwyd gan Cadw a Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cael eu hystyried a gwnaed newidiadau i'r Adroddiad Cwmpasu, ac mae'r rhain wedi cyfrannu at yr Arfarniad Cynaliadwyedd. Mae Adroddiad Ymgynghori ar yr Adroddiad Cwmpasu Drafft wedi cael ei baratoi ac mae ar gael i'w weld ar wefan y Parc Cenedlaethol. Bydd yr adroddiad cwmpasu terfynol ar gael o swyddfeydd Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro, neu o'i wefan, www.arfordirpenfro.cymru. Mae prif ganfyddiadau'r broses gwmpasu, y materion cynaliadwyedd a'r Amcanion Cynaliadwyedd y cafodd y Cynllun Rheoli eu harfarnu yn eu herbyn, wedi eu cynnwys yn yr adroddiad hwn.

2.7 Cynhaliwyd yr ail gam rhwng mis Ebrill 2024 a mis Mehefin 2024 yn ystod y broses o lunio polisi ar gyfer Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

2.8 Mae'r amserlen lawn ar gyfer Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol yn y tabl isod. Cafodd hyn ei gymeradwyo gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn ei gyfarfod ar 20 Rhagfyr 2023.

Cyf.	Carreg filltir	Pryd	Adnoddau
1	Casglu tystiolaeth adolygu a chysoni'r cynnwys cyfredol â'r Cynlluniau Cyflawni.	Parhaus	Tîm Polisi Strategol
2	Cael cymeradwyaeth yr Awdurdod ar gyfer yr amserlen a'r dull gweithredu.	20 Rhagfyr 2023	Tîm Polisi Strategol
3	Rhoi gwybod i gyrff statudol am eu bwriad i adolygu (gofyniad cyfreithiol).	Ionawr 2024	Tîm Polisi Strategol
4	Ymgysylltu â rhanddeiliaid ar rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol.	Ionawr – Mawrth 2024	<ul style="list-style-type: none"> Tîm Polisi Strategol Arweinwyr y Cynllun Cyflawni
5	Cynnull Grŵp Ffocws a / neu Weithdai Aelodau i drafod adroddiadau ac asesiadau drafft. Mae pynciau posibl, dan arweiniad penaethiaid adrannau, yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> Adfer Natur (gan gynnwys y môr) Ymaddasu i'r Hinsawdd (gan gynnwys newid arfordirol) 	Ionawr – Ebrill 2024 <ul style="list-style-type: none"> 17 Ionawr 2024 a 17 Ebrill 2024 	<ul style="list-style-type: none"> Arweinwyr y Cynllun Cyflawni Cydlynnydd Perfformiad a Chydymffurfiaeth Ymgynghorwyr allanol (Asesiad Rheoliadau)

Cyf.	Carreg filltir	Pryd	Adnoddau
	<ul style="list-style-type: none"> • Cymunedau • Cydraddoldeb/Cynhwysiant • Datgarboneiddio <p>Gall ymgysylltu hefyd gynnig ffordd o ymgysylltu â phobl ar Gynlluniau Cyflawni'r Awdurdod.</p>		Cynefinoedd cysgodol)
6	<p>Cael cymeradwyaeth yr Awdurdod i gynnwys drafft yr ymgynghoriad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol • Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb (gan gynnwys ystyried effeithiau'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol^[1], ac, os oes angen, effeithiau ar iechyd) • Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd • Arfarniad o Gynaliadwyedd / Asesiad Amgylcheddol Strategol^[2] • Asesiad o'r Effaith ar yr Iaith Gymraeg <p><i>Sylwer: bydd y Cynllun Rheoli hefyd yn cael ei asesu yn erbyn y saith nod llesiant ar gyfer Cymru a'r pum ffordd o weithio o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015), i sicrhau bod yr holl ddsbarthiadau effaith bosibl wedi cael eu nodi.</i></p>	Awdurdod Parc Cenedlaethol Mai 2024 (nodyn: cafodd y dyddiad hwn ei newid i 19 Mehefin 2024)	<ul style="list-style-type: none"> • Tîm Polisi Strategol • Cydlynnydd Perfformiad a Chydymffurfiaeth • Arweinwyr y Cynllun Cyflawni • Cynnwys Hawdd ei Ddarllen (allanol) • Cyfieithu (allanol)
7	<p>Cynnal ymgynghoriad cyhoeddus (12 wythnos), drwy, er enghraifft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwefan ymgysylltu: tystiolaeth, polisiau, effeithiau, mapio ac ati • sesiynau galw heibio/fforymau ar-lein • holiaduron 	Gorffennaf - Medi 2024	<ul style="list-style-type: none"> • Tîm Polisi Strategol • Tîm Cyfathrebu • Arweinwyr y Cynllun Cyflawni

Cyf.	Carreg filltir	Pryd	Adnoddau
	<ul style="list-style-type: none"> Sioe Sir 		
8	Cyflwyno adroddiad ar ymgynghoriadau i'r Awdurdod. Cael sylwadau'r Awdurdod a chymeradwyo'r diwygiadau arfaethedig.	Awdurdod Parc Cenedlaethol Hydref 2024	<ul style="list-style-type: none"> Arweinwyr y Cynllun Cyflawni Tîm Polisi Strategol
9	Adolygu dogfennau yn unol â 7.	Hydref / Tachwedd 2024	<ul style="list-style-type: none"> Tîm Polisi Strategol Cydlynedd Perfformiad a Chydymffurfiaeth Cyfieithu diwygiadau (allanol) Diwygiadau Hawdd eu Darllen (allanol) Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd Cysgodol - gwirio ar gyfer diwygiadau (allanol)
10	Cyhoeddi cynnwys ac asesiadau'r Cynllun Rheoli a gymeradwywyd (ar-lein); adroddiad ymgynghori, adborth i ymgynghoreion, datganiadau hysbysu / mabwysiadu ffurfiol.	Tachwedd / Rhagfyr 2025	Tîm Polisi Strategol

[\[1\]](#) Yng nghyd-destun y Ddeddf Cydraddoldeb, mae'r ddyletswydd hon yn ymwneud â lleihau'r anghydraddoldebau canlyniadau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol. Mae'n briodol felly ei gynnwys yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

[\[2\]](#) I gynnwys y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnherthedd Ecosystemau ("dyletswydd Adran 6") a nodir yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, a datgarboneiddio.

2.9 Mae'r polisiau yng Nghynllun Rheoli Drafft y Parc Cenedlaethol wedi cael eu harfarnu ar gyfer pob un o'r Amcanion Cynaliadwyedd gan ddefnyddio'r matricesau a ddangosir yn Atodiad C.

2.10 Mae'r gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol yn mynnu bod awdurdodau 'sydd, oherwydd eu cyfrifoldebau amgylcheddol penodol, yn debygol o fod yn bryderus ynghylch effeithiau amgylcheddol rhoi cynlluniau a rhaglenni ar waith' yn ymgynghori â nhw ar broses gwmpasu'r asesiad. Mae'n ofynnol i aelod-wladwriaethau'r Undeb Ewropeaidd ddynodi awdurdodau o'r fath yn gyrrff ymgynghori dynodedig. Yng Nghymru, y cyrrff ymgynghori dynodedig yw Cyfoeth Naturiol Cymru a CADW.

2.11 Ymgynghorwyd â'r cyrff ymgynghori dynodedig a'r cyhoedd ar yr adroddiad cwmpasu ar gyfer yr Arfarniad o Gynaliadwyedd rhwng 26 Ebrill 2024 a 31 Mai 2024. Mae newidiadau wedi cael eu gwneud i ymgorffori'r sylwadau a wnaed gan Cadw a Cyfoeth Naturiol Cymru. Bydd yr adroddiad ar yr ymgynghoriad hwn ar gael ar wefan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro.

2.12 Mae'r gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol yn ei gwneud yn ofynnol i ymgynghori â'r cyrff ymgynghori dynodedig a'r cyhoedd ynghylch yr Adroddiad Amgylcheddol. Yr Adroddiad Amgylcheddol hwnnw yw'r adroddiad hwn o'r Arfarniad o Gynaliadwyedd. Bydd yr ymgynghoriad ar adroddiad Arfarniad Cynaliadwyedd Cynllun Rheoli Drafft Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro yn cael ei gynnal ar yr un pryd â'r ymgynghoriad ar Gynllun Rheoli drafft y Parc Cenedlaethol 2025-2029. Caniateir deuddeg wythnos ar gyfer yr ymgynghoriad.

Anawsterau y deuir ar eu traws gyda gwybodaeth neu wrth gynnal asesiad

2.13 Y prif anhawster wrth gynnal yr Arfarniad o Gynaliadwyedd fu diffyg gwybodaeth a dealltwriaeth o lawer o'r materion sydd o ddiddordeb, ynghyd â llawer iawn o wybodaeth a data ar gyfer eraill. Mae'r problemau sy'n gysylltiedig â diffyg gwybodaeth yn glir, ond mae gormod o wybodaeth hefyd yn broblem i'r Arfarniad o Gynaliadwyedd gan nad yw'r amser na'r adnoddau ar gael i ganfod, prosesu a gwerthuso'r wybodaeth i sicrhau bod yr wybodaeth orau yn cael ei chynnwys yn yr arfarniad.

2.14 Mae'r broblem o ddiffyg gwybodaeth berthnasol yn cael ei gwaethygu ymhellach mewn Parciau Cenedlaethol gan nad yw'r ddaearyddiaeth lle mae llawer o wybodaeth a data'n cael eu cyhoeddi yn cyfateb nac yn nythu yn y Parc Cenedlaethol. Mae hyn yn golygu bod gwybodaeth a ddefnyddir yn yr Arfarniad o Gynaliadwyedd yn aml yn cyfeirio at ardal yr Awdurdod Lleol y mae'r Parc Cenedlaethol yn rhan ohoni, er nad yw bob amser yn briodol tybio bod y ddau faes yn cyfateb o ran y data neu'r wybodaeth dan sylw.

2.15 Mae'r diffyg gwybodaeth o safon am yr holl faterion sy'n ymwneud ag ardal y Parc Cenedlaethol yn cynnwys dau risg allweddol ar gyfer yr Arfarniad o Gynaliadwyedd:

- i. ni fydd yn bosibl rhagweld effeithiau'r Cynlluniau ym mhob achos yn hyderus, ac efallai na fydd yn bosibl monitro effeithiau rhoi'r Cynlluniau ar waith yn gywir;
- ii. bydd yr hyn sy'n cael ei fesur, neu'n hawdd ei fesur, yn diffinio'r hyn sy'n bwysig yn yr Arfarniad o Gynaliadwyedd. Mewn geiriau eraill, mae materion nad oes tystiolaeth dda ar eu cyfer yn dod yn llai pwysig, neu op bosibl ddim yn cael eu cynnwys, yn yr Arfarniad Cynaliadwyedd, hyd yn oed pan fyddai'r rhan fwyaf o randdeiliaid yn cytuno eu bod yn real ac yn bwysig.

2.16 Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro wedi ceisio delio â'r ail risg drwy ymgynghori â sefydliadau allanol a swyddogion yr Awdurdod er mwyn canfod materion cynaliadwyedd, yn ogystal â nodi materion sy'n deillio o'r wybodaeth sylfaenol a gasglwyd. Mae'n anoddach delio â'r risg gyntaf gan y bydd angen newidiadau yn yr ardaloedd daearyddol lle mae data a gwybodaeth yn cael eu lledaenu, nad ydynt bob amser yn bosibl oherwydd y risg o ddatgelu gwybodaeth bersonol a sensitif, neu oherwydd na fydd y data'n ystadegol ddilys ar gyfer ardaloedd bach o bosibl; neu y bydd angen systemau a phrosiectau casglu data newydd, sy'n debygol o gynnwys adnoddau sylweddol.

DRAFT

3.0 Cefndir

Pwrpas yr Arfarniad Cynaliadwyedd

- 3.1 Pwrpas yr Arfarniad o Gynaliadwyedd yw hyrwyddo datblygu cynaliadwy drwy integreiddio ystyriaethau cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd i'r gwaith o baratoi Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro 2020-2024. Mae'r broses yn cynnwys profi polisiau newydd arfaethedig y Cynllun Rheoli yn erbyn fframwaith yr Amcanion Gwerthuso Cynaliadwyedd. Mae'r broses Arfarniad o Gynaliadwyedd yn sail i ddatblygu'r polisiau, ac yn profi'r polisiau sydd wedi eu cynnwys yng Nghynllun Rheoli drafft y Parc Cenedlaethol.
- 3.2 Mae Cyfarwyddeb yr Undeb Ewropeaidd 2001/42/EC ar "Asesiad Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni" yn mynnu bod Asesiad Amgylcheddol Strategol yn cael ei gynnal ar gyfer cynlluniau a rhaglenni defnydd tir sy'n debygol o gael effaith sylweddol ar yr amgylchedd. Mae Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro yn gynllun o'r fath ac felly mae'n destun Asesiad Amgylcheddol Strategol.
- 3.3 Mae'r adroddiad hwn yn cofnodi'r Arfarniad o Gynaliadwyedd a'i Asesiad Amgylcheddol Strategol corfforedig.

Cydymffurfio â rheoliadau/cyfarwyddeb AAS

- 3.4 Mae gan y Gyfarwyddeb Asesu Amgylcheddol Strategol nifer o ofynion:
 - i. Paratoi Adroddiad Amgylcheddol, ac mae'r gofynion wedi eu cynnwys yn yr adroddiad hwn o'r Arfarniad Cynaliadwyedd.
 - ii. Ymgynghori ag awdurdodau sydd â chyfrifoldeb amgylcheddol, a'r cyhoedd yn gyffredinol. Mae'r adroddiad hwn yn amodol ar gyfnod ymgynghori o chwe wythnos o leiaf gydag Ymgynghoreion Statudol ar gyfer Asesiad Amgylcheddol Strategol (Cyfoeth Naturiol Cymru a Cadw) a'r cyhoedd. Bydd yr ymgynghoriad hwn yn digwydd ar yr un pryd â'r ymgynghoriad ar Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.
 - iii. Bod yr Adroddiad Amgylcheddol a chanlyniadau'r ymgynghoriad yn cael eu hystyried wrth wneud penderfyniadau. Effaith yr Arfarniad Cynaliadwyedd hyd yma wrth lunio Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.
 - iv. Darparu gwybodaeth am y penderfyniad. Bydd y gofyniad hwn yn cael ei fodloni ar ffurf y cynlluniau mabwysiedig a gyhoeddwyd, ac mewn datganiad amgylcheddol sy'n cofnodi sut mae'r Arfarniad o Gynaliadwyedd wedi dylanwadu ar y Cynlluniau i'w cynhyrchu ar ôl i'r cynlluniau gael eu mabwysiadu.
 - v. Monitro. Amlinellir y fframwaith monitro cynaliadwyedd arfaethedig yn adran 6 yr adroddiad hwn.

3.5 Mae'r Gyfarwyddeb Asesu Amgylcheddol Strategol yn gofyn am asesiad o'r effeithiau sylweddol tebygol ar yr amgylchedd o ran y materion yn y tabl isod. Dangosir yr Amcanion Cynaliadwyedd sy'n ymdrin â phob mater sy'n ymwneud ag Arfarniad Amgylcheddol Strategol.

Cyhoeddi'r Gyfarwyddeb Asesu Amgylcheddol Strategol	Amcan(ion) Cynaliadwyedd [#]
Bioamrywiaeth	1; 6; 11; 14
Poblogaeth*	2; 6; 8; 10; 13; 15
Iechyd pobl	2; 4; 6; 9; 12; 13; 15
Ffawna	1; 6; 11; 14
Fflora	1; 6; 11; 14
Pridd	1
Dŵr	1; 12; 15
Awyr	2; 7
Ffactorau hinsoddol	2; 6; 7
Asedau materol*	3; 6; 13; 15
Treftadaeth ddiwylliannol (gan gynnwys treftadaeth bensaernïol ac archeolegol)	1; 3; 8; 10
Tirwedd	1; 3; 11; 12; 14; 15

* Nid yw'r termau hyn wedi eu diffinio'n glir yn y Gyfarwyddeb. Cymerir bod 'poblogaeth' yn golygu demograffeg ac ansawdd bywyd; ystyrir bod 'ased perthnasol' yn golygu adnoddau a seilwaith.

4.0 Cyd-destun, llinell sylfaen ac amcanion cynaliadwyedd

Polisiau, cynlluniau a rhaglenni perthnasol eraill

4.1 Dyma'r cynlluniau allweddol a fydd yn effeithio ar Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol:

- Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru, Llywodraeth Cymru (2019)
- Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (SoNaRR) ar gyfer Cymru 2020
- Datganiad Ardal Forol a Datganiad Ardal De-orllewin Lloegr, Cyfoeth Naturiol Cymru
- Canllawiau a Chyngor Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol, Cyngor Cefn Gwlad Cymru 2007 a Cyfoeth Naturiol Cymru 2014, wedi eu diweddaru gan ddrafft gweithredol o Ganllawiau'r Cynllun Rheoli Tirwedd Dynodedig, Cyfoeth Naturiol Cymru 2024.
- Cymru'r Dyfodol: Cynllun Datblygu Cenedlaethol 2040.
- Y Cynllun Datblygu Lleol 2 a fabwysiadwyd gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro.
- *Cynllun Adfer Natur Sir Benfro*, Partneriaeth Natur Sir Benfro, Mehefin 2018
- *Cynllun Llesiant Sir Benfro*, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, Mai 2023
- Strategaeth Addasu Hinsawdd Sir Benfro 2022, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
- *Gwerthfawr a Chydnherth: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer yr Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol*, Llywodraeth Cymru, Gorffennaf 2018
- *Natur hanfodol: Gwneud y cysylltiadau rhwng bioamrywiaeth, y bobl a'r lleoedd yng Nghymru* Cyfoeth Naturiol Cymru, Gorffennaf 2018
- *Polisi Adnoddau Naturiol*, Llywodraeth Cymru, 2017
- Cynllun Rheoli Basn Afon Gorllewin Cymru 2021-2027, Cyfoeth Naturiol Cymru
- **Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru: Ardal De-orllewin Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru (2023 – 2029)**
- Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth Cymru

Sylfaen gymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd

4.2 Yr wybodaeth sylfaenol ar gyfer yr Arfarniad o Gynaliadwyedd yw data a gwybodaeth ansoddol a meintiol sy'n disgrifio cyflwr cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol y Parc Cenedlaethol. Mae'n dod o amrywiaeth o ffynonellau, gan gynnwys data Awdurdod y Parc Cenedlaethol.

4.3 Mae dwy ddiben i wybodaeth waelodlin, mae'n helpu i nodi'r materion y dylai'r Arfarniad o Gynaliadwyedd ganolbwyntio arnynt, ac mae'n darparu meincnod ar gyfer asesu perfformiad y Cynllun (a chywirdeb unrhyw ragfynegiad). Yn ogystal â dangos y sefyllfa bresennol, mae'r data gwaelodlin yn dangos, lle bo modd, y sefyllfa yn y gorffennol a'r amcanestyniadau ar gyfer y dyfodol, er mwyn dangos tueddiadau.

4.4 Cyflwynir nodweddion llinell sylfaen amgylcheddol, economaidd a chymdeithasol ar gyfer y Parc Cenedlaethol yn Atodiad B. Wrth i'r Arfarniad Cynaliadwyedd fynd rhagddo drwy'r asesiad o'r cynllun a'r monitro, bydd angen mireinio'r set ddata a gwybodaeth sylfaenol. Gellir adnabod a/neu gaffael data a gwybodaeth fwy meintiol a manwl, sy'n berthnasol i'r amcanion cynaliadwyedd.

Cyfyngiadau data

4.5 Mae tri anhawster o ran casglu data sylfaenol ar gyfer yr Arfarniad o Gynaliadwyedd:

- i. Mae'n bosibl na fydd y data ar gyfer mater o ddiddordeb ar gael neu nad ydynt wedi cael eu casglu.
- ii. Prydlondeb data - gallai'r unig ddata sydd ar gael ar gyfer mater fod yn annerbyniol o hen. Fel arall, gall data cyfredol fod ar gael, ond nid oes setiau data hanesyddol i ganfod tueddiadau.
- iii. Y ddaeryddiaeth lle caiff y data ei gasglu neu ei gyhoeddi - yr ateb daeryddol gorau y cyhoeddir data ar y rhan fwyaf o faterion ar ei chyfer yw awdurdod lleol neu ward. Ychydig o setiau data sy'n cael eu cyhoeddi ar gyfer ardaloedd y Parciau Cenedlaethol. Nid yw hyd yn oed y data cydraniad gorau sydd ar gael yn gyffredinol (data ar gyfer Ardaloedd Cynnyrch y Cyfrifiad) yn cwmpasu ardaloedd sy'n cydymffurfio â ffin y Parc Cenedlaethol. Mae daeryddiaethau data hefyd yn newid dros amser (e.e. y datrysiad gorau o ddata a gyhoeddwyd ar gyfer Cyfrifiadau 2011 a 2021). Gan hynny, yn aml mae angen defnyddio technegau rhyngosod neu amcangyfrif eraill i gasglu data ar gyfer ardal y Parc Cenedlaethol, neu ddefnyddio data sy'n disgrifio ardal ehangach.

4.6 Ar ben hynny, mae'r rhan fwyaf o'r data sy'n cael ei ddefnyddio yn y waelodlin wedi cael ei gasglu gan gyrff allanol, ac at ddibenion nad ydynt o bosibl yn gysylltiedig ag asesiadau amgylcheddol neu gynaliadwyedd.

4.7 Bydd gan gyfyngiadau'r data oblygiadau i'r casgliadau y gellir eu llunio o'r llinell sylfaen, gan fonitro'r Cynllun a chyflawni'r Arfarniad. Gan hynny, dylai'r casgliadau hyn gyfeirio hefyd at wybodaeth ansoddol, barn arbenigol a phrofiad.

Newidiadau tebygol yn y cyd-destun amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd yn absenoldeb y Cynlluniau

4.8 Mae'r Canllawiau ar gyfer Gwerthuso Cynaliadwyedd a'r Gyfarwydddeb Asesu Amgylcheddol Strategol yn mynnu bod yr arfarniad yn cynnwys rhagolwg o'r canlyniadau cynaliadwyedd tebygol yn absenoldeb y Cynllun – y senario 'busnes fel arfer'. Mae deall esblygiad tebygol yr ardal yn y dyfodol yn absenoldeb y Cynllun yn bwysig ar gyfer pennu effaith y Cynllun. Yn ogystal, os rhagwelwyd na fyddai canlyniadau'r Cynllun yn well, neu'n waeth, na'r senario busnes fel arfer, byddai hyn yn ddangosydd clir bod angen gwella'r Cynllun yn sylweddol.

4.10 Mae adran 66 (1) o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 yn ei gwneud yn ofynnol i bob Awdurdod Parc Cenedlaethol "baratoi a chyhoeddi cynllun, a elwir yn Gynllun Rheoli

Parc Cenedlaethol, sy'n llunio ei bolisi ar gyfer rheoli'r Parc perthnasol ac ar gyfer cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â'r Parc hwnnw." Mae'r drafft gweithredol o'r *Canllawiau ar y Cynllun Rheoli Tirwedd Dynodedig Rhan 1* (2024) yn cynghori ym mharagraff 2.19 (tudalen 17) y dylai cynlluniau rheoli Tirwedd Dynodedig gyflwyno dull integredig o gynllunio a rheoli'r Tirwedd Dynodedig ar lefel strategol. Mae'n gynllun ar gyfer ardal ddaearyddol y dynodiad ac nid ar gyfer unrhyw un awdurdod penodol. Maent yn ddogfen bolisi bwysig ar gyfer pob Tirwedd Dynodedig ac ni ddylid gwneud penderfyniadau mawr sy'n effeithio ar ddyfodol Tirwedd Dynodedig heb gyfeirio at ei chynllun rheoli.

4.11 Nid yw'n ddigon cydlynu camau gweithredu presennol yn unig, gan fod angen penderfynu hefyd a yw'r camau gweithredu hynny'n ddigonol i effeithio ar (/gwella) cyflwr y Parc mewn modd amserol. Gan hynny, dylai'r broses o baratoi Cynllun Rheoli hefyd nodi lle mae angen camau gweithredu newydd, neu raddfeydd o gamau gweithredu newydd, er mwyn cyflawni dibenion y Parc Cenedlaethol. Mae hyn wedi bod yn wir. Yn absenoldeb y Cynllun Rheoli, byddai'r ychwanegiadau hyn wedi gorfod cael eu hymgorffori – os yw'n bosibl – o fewn cynlluniau eraill. Fodd bynnag, nid yw'n glir a fyddai'r camau gweithredu wedi cael eu nodi yn absenoldeb proses y Cynllun Rheoli. Ar ben hynny, mae Arfarniad Cynaliadwyedd ailadroddol o'r Cynllun Rheoli wedi nodi ychwanegiadau at nifer o effeithiau polisi. Yn absenoldeb y Cynllun Rheoli (a'r broses sy'n arwain ato), nid oes modd pennu digonolrwydd y camau gweithredu mewn perthynas â dibenion y Parc.

Materion Cynaliadwyedd

4.9 Defnyddiwyd yr adnoddau a ganlyn i nodi Materion Cynaliadwyedd:

- Y Polisiâu, y Cynlluniau a'r Rhaglenni sy'n berthnasol i Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol;
- Gwybodaeth sylfaenol a gasglwyd
- Profiad swyddogion yn Awdurdod y Parc Cenedlaethol o'r materion a wynebwr wrth weithio ar ran yr Awdurdod;

4.10 Mae'r materion a nodwyd drwy'r broses uchod yn cael eu crynhoi isod ac nid ydynt yn cael eu rhestru yn ôl pwysigrwydd.

Rhifyn 1: Effeithiau Newid yn yr Hinsawdd

Mae'n debygol y bydd newid yn yr hinsawdd yn cael effaith sylweddol ar y Parc Cenedlaethol, er bod natur a graddfa'r effeithiau hynny'n ansicr. Mae Rhagamcanion Newid yn yr Hinsawdd y Deyrnas Unedig yn dangos y byddai Cymru, mewn senario gymedrol, yn gweld 0.5m o gynydd yn lefel y môr erbyn 2100 gyda senario uchel o 1m. O ganlyniad i hyn, mae'n debygol y byddai ardaloedd arfordirol yng Nghymru yn dioddef llifogydd ac erydu a gwasgfa arfordirol mwy rheolaidd a difrifol. Byddai hyn yn effeithio'n negyddol ar

gynefinoedd presennol a bioamrywiaeth, seilwaith gan gynnwys y llwybr Cenedlaethol a chymunedau. Ar ben hyn, disgwylir i'r wlad brofi glaw trwm mwy mynych a dwys, a hafau poethach a sychach sy'n effeithio ar amaethyddiaeth a dulliau rheoli tir. Mae angen lliniaru ac addasu i'r hinsawdd sy'n newid er mwyn diogelu'r dirwedd, cadernid rhag llifogydd, cadernid ecolegol a llesiant cymunedol, cymdeithasol ac economaidd.

Rhifyn 2: Effaith hamdden a thwristiaeth, a datblygiadau cysylltiedig

Dylid rhoi pwys mawr ar rôl y Parc Cenedlaethol o ran twristiaeth a gweithgareddau hamdden. Maent o fudd i'r economi leol, ac i'r genedl o ran iechyd a llesiant. Fodd bynnag, mewn rhai achosion, gall y gweithgareddau hyn gael effeithiau negyddol, gan gynnwys tagfeydd traffig, gweithgareddau sy'n tarfu fel jet-sgîs, y posibilrwydd o dannau gwyllt yn sgil barbeciws a mwy o alw ar seilwaith y gwasanaethau cyhoeddus. Mae twristiaeth weithiau'n sbardun ar gyfer cynigion datblygu amhriodol yn y Parc Cenedlaethol.

Pan fydd gweithgareddau twristiaeth yn cael effeithiau negyddol, gall yr amgylchedd a'r boblogaeth breswyl deimlo'r effeithiau hyn, a gallant leihau ansawdd y profiad twristiaeth ei hun. Cydnabyddir hefyd y gall y diwydiant twristiaeth hefyd gyfrannu'n gadarnhaol at yr amgylchedd a'r boblogaeth breswyl.

At ddibenion datblygu Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol, nodwyd 26 o fannau problemus lle mae problemau posibl yn gysylltiedig â hamdden. Mae rhai o'r materion a nodwyd yn ymwneud â'r defnydd ehangach o leoliad gan y cymunedau sy'n byw ynddynt e.e. traffig, ac mae rhai'n gwrthdaro rhwng sawl defnydd hamdden o'r un lleoliad e.e. plymio a genweirio. Cafodd y materion eu nodi drwy ymgynghoriad mewnol â thîm addysg ac ymgysylltu'r Awdurdod a'r Tîm Hawliau Tramwy.

Rhifyn 3: Sensitifrwydd tirwedd i ddatblygiad

Mae'r diweddariad mapio sensitifrwydd a gwelededd tirwedd i Lywodraeth Cymru gan John Briggs CMLI (Cyfoeth Naturiol Cymru) o'r farn nad yw "capasiti" yn eiddo i dirwedd ac y dylai cydnherthedd tirweddau yn wyneb newid gael ei ystyried drwy:

1. asesu gallu tirweddau i ymdopi â newid gan gynnal y manteision a ddaw i gymdeithas ar yr un pryd.
2. Pa mor dueddol yw tirwedd i newid pan fydd dan bwysau penodol
3. Pa werthoedd mae cymdeithas yn eu cysylltu â'r dirwedd
4. Faint o newid mae cymdeithas yn fodlon ei dderbyn

Gall modelu newid tirwedd mewn ymateb i hinsawdd sy'n newid ac adfer natur gynyddu ymwybyddiaeth ac ymgysylltu, a chefnogi cymunedau.

Rhifyn 4: Dibyniaeth ar geir preifat

Mae Sir Benfro yn ardal wledig felly mae'n anochel bod angen gwneud cyfran fawr o deithiau ar y ffordd mewn trafndiaeth breifat. Mae data'r Rhestr Allyriadau Atmosfferig Genedlaethol ar gyfer ocsidau allyriadau Nitrogen a Carbon Monocsid yn dangos cydberthynas gref rhwng allyriadau a lleoliad prif ffyrdd sy'n awgrymu bod trafndiaeth ar y ffyrdd yn achosi llygredd yn lleol ac yn fyd-eang. Fodd bynnag, gallai symud i gerbydau trydan helpu i fynd i'r afael ag ansawdd aer, yn enwedig o gwmpas prif ffyrdd.

Yng Nghyfrifiad 2021, roedd gan 86.2% o aelwydydd yn y Parc Cenedlaethol o leiaf un car neu fan, o'i gymharu â Chymru gyfan lle'r oedd gan 80.6% o aelwydydd gar neu fan.

Mae presenoldeb nifer fawr o geir, boed mewn meysydd parcio neu ar ffyrdd, yn cael effaith negyddol ar ansawdd aer, tirwedd, bioamrywiaeth, a hefyd ar y profiad hamdden. Gall dewisiadau cyfyngedig yn lle teithio mewn car preifat gyfrannu at allgáu cymdeithasol i breswylwyr ac ymwelwyr.

Rhifyn 5: Diogelu'r amgylchedd ffisegol

Mae angen diogelu adnoddau naturiol, fel ansawdd aer, cyflenwad ac ansawdd dŵr ac ansawdd pridd. Mae ansawdd yr aer yn y Parc Cenedlaethol yn uchel ar y cyfan er bod manau problemus o ran llygredd yn gysylltiedig â thraffig ffyrdd. Yn gyffredinol, mae ansawdd afonydd yn gymedrol, er bod nifer o afonydd y Parc Cenedlaethol a'i ddyfroedd arfordirol yn cael eu hystyried fel rhai mewn perygl neu'n debygol o fod mewn perygl (o lygredd gwasgaredig a/neu lygredd yn y tarddle; newid ffisegol; a/neu rywogaethau estron) gan Cyfoeth Naturiol Cymru o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr.

Yn gyffredinol, mae ansawdd afonydd yn cael ei ystyried yn gymedrol o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr. Mae'r materion blaenoriaeth sy'n effeithio ar ansawdd dŵr yn y Parc yn cynnwys llygredd gwasgaredig a/neu lygredd yn y tarddle, newid ffisegol a/neu rywogaethau estron. Ym mis Ionawr 2021, cyhoeddodd Cyfoeth Naturiol Cymru dargedau newydd i leihau crynodiad ffosfforws mewn Ardaloedd Cadwraeth Arbennig ledled Cymru. Ar hyn o bryd, mae dros 60% o gyrff dŵr yng Nghymru yn methu cyrraedd y targedau tynnach. Yn Sir Benfro, mae Afon Teifi ac Afonydd Cleddau wedi eu dynodi'n Ardaloedd Cadwraeth Arbennig ar afonydd ac maent yn methu cyrraedd targedau Cyfoeth Naturiol Cymru. Y prif bethau sy'n achosi ffosfforws mewn afonydd yw dŵr ffo amaethyddol o ddefnyddio gwrteithiau, tail ac erydiad pridd, gollyngiadau dŵr gwastraff a dŵr storm ffo, gweithgareddau diwydiannol a ffynonellau naturiol. Gall lefelau uchel o ffosfforws arwain at ordyfiant algâu, a dihysbyddu ocsigen, gan achosi niwed i ecosystemau

dyfroedd. Ym mis Ionawr 2024, cyhoeddodd Cyfoeth Naturiol Cymru asesiad o gydymffurfedd Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Afonydd Cymru yn erbyn nifer o dargedau ansawdd dŵr eraill gan gynnwys ocsigen toddedig a chyfanswm yr amonia heb ei ìoneiddio. Roedd Afon Cleddau ac Afon Teifi ymysg y rhai a oedd â'r nifer fwyaf o fethiannau o ran targedau. Yn gyffredinol, mae ansawdd dŵr ymdrochi yn y Parc Cenedlaethol yn cael ei ystyried yn dda neu'n rhagorol. Fodd bynnag, mae problemau'n gallu codi gyda gorlifoedd storm yn effeithio ar ansawdd dŵr ymdrochi. Mae ansawdd dŵr yn effeithio ar gadernid ecolegol c]yn gyffredinol ac ecoleg a bioamrywiaeth yn ogystal ag effeithio ar ansawdd dŵr yfed a gweithgareddau hamdden.

Mae'r dalgylchoedd i'r Dwyrain a'r Gorllewin o Afon Cleddau yn darparu'r rhan fwyaf o gyflenwad dŵr cyhoeddus Sir Benfro. Mae'r afonydd hyn yn Ardaloedd Cadwraeth Arbennig dynodedig ac maent yn cael lefel uchel o warchodaeth amgylcheddol a all arwain at wrthdaro posibl â'r galw am ddŵr.

Tipio anghyfreithlon, a sbwriel ar ochr y ffordd ac ar y môr yw'r materion gwastraff mwyaf arwyddocaol i'r Parc Cenedlaethol.

O ran ansawdd pridd, mae cyfran uchel o'r Tir Amaethyddol Gorau a Mwyaf Amlbwrpas (BMV) yn y Parc Cenedlaethol ac mae polisi cynllunio cenedlaethol yn nodi y dylid ei warchod fel adnodd cyfyngedig. Mae dadansoddiad o Fap 2 y Dosbarthiad Tir Amaethyddol (ALC) Rhagfynegol yn dangos bod dros 45% (44.59) o'r tir yn dod o dan gategoriau ALC 1 – 3a o'i gymharu â dim ond 16% (16.2) wrth ystyried Cymru gyfan. Gallai datblygiadau yn y dyfodol, newid yn yr hinsawdd ac arferion ffermio effeithio ar erydu pridd, colli pridd, maetholion a storfeydd carbon, dŵr ffo pridd a dirywiad pridd. Gall atebion sy'n seiliedig ar natur liniaru'r risg a diogelu'r pridd.

Rhifyn 6: Cysoni datblygiadau ynni ag ystyriaethau tirwedd

Mae gan ddyfrffordd Aberdaugleddau ddiwydiant ynni sefydledig, gyda datblygiadau pellach yn cael eu hadeiladu, gyda chynnydd tebygol mewn datblygiadau ynni gwyrdd arfaethedig ar ôl sefydlu'r Porthladd Rhydd Celtaidd yn 2023. Er ei fod y tu allan i'r Parc Cenedlaethol yn bennaf, mae gan y datblygiad hwn y potensial i gael effaith sylweddol ar dirwedd y Parc oherwydd ei raddfa a'i amlygrwydd, a'r gweithgarwch cludo cysylltiedig. Mae gan Sir Benfro botensial mawr ar gyfer datblygu ynni adnewyddadwy, ar y tir ac ar y môr gan ddefnyddio ffynonellau ynni gwynt, llanw a thonnau, solar a biomas. Fodd bynnag, gall y datblygiadau hyn gael effeithiau difrifol ar y dirwedd naill ai o ganlyniad i'r cyfleuster cynhyrchu'n uniongyrchol neu o ganlyniad i gyfleusterau ategol.

Rhifyn 7: Rôl amaethyddiaeth (a busnesau eraill sy'n gweithio ar y tir)

Mae amaethyddiaeth a gweithgareddau cysylltiedig (fel coedwigaeth) wedi bod yn allweddol o ran siapiau tirwedd y Parc Cenedlaethol a gallant barhau i gynnal a gwella'r dirwedd honno a'i hamrywiaeth biolegol a diwylliannol cysylltiedig. Mae amaethyddiaeth yn Sir Benfro yn ddwys ar y cyfan, sy'n aml yn niweidiol, yn enwedig i fioamrywiaeth, safleoedd archaeolegol ac ansawdd dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol (Cymru) 2021). Mae dirywiad cyson busnesau yn y sectorau Amaethyddiaeth a Choedwigaeth yn awgrymu bod yr amodau economaidd presennol yn anodd i ffermio a choedwigaeth, gan ei gwneud yn anoddach i'r busnesau hyn gyfrannu at wella tirwedd a bioamrywiaeth, a bod â rôl cynnal yn niwylliant a chymunedau'r Parc Cenedlaethol. Bydd y newidiadau i arferion amaethyddol a dulliau rheoli tir amaethyddol o ganlyniad i'r hinsawdd sy'n newid a'r polisi cyllidol sy'n esblygu yn ffactor sylweddol a fydd yn effeithio ar dirwedd y parc cenedlaethol, ei allu i wrthsefyll llifogydd, cadernid ecolegol a llesiant cymdeithasol ac economaidd y gymuned.

Mae'r Gyfarwydddeb Nitradau (91/676/EEC) wedi ei chynllunio i warchod dyfroedd rhag llygredd nitradau o ffynonellau amaethyddol. Mae'n ofynnol i Aelod-wladwriaethau nodi dyfroedd sy'n cael eu llygru gan nitradau, neu a allai gael eu llygru gan nitradau, a dynodi'r holl dir sy'n draenio i'r dyfroedd hynny yn Barthau Perygl Nitradau.

Amaethyddiaeth yw'r brif ffynhonnell o allyriadau amonia a llygredd nitradau. Mae rheoli tail gwartheg yn cyfrif am oddeutu 40% o allyriadau amonia. Mae nitrogen hefyd yn cael ei gollu o wrtaith a weithgynhyrchwyd wrth ei ddefnyddio. Canfod ffynonellau allyriadau lleol yw'r cam cyntaf tuag at dargedu dewisiadau lliniaru fel mynd i'r afael â storffeydd slyri.

Map priodoli allyriadau amonia amaethyddol (ar gyfer derbynyddion Safleoedd Rhwydwaith Cenedlaethol) – yn dangos dwysedd allyriadau canolig ac uchel o'r sector gwartheg yn Sir Benfro¹.

Yn 2021, cafodd y Parthau Perygl Nitradau dynodedig eu diddymu ar ôl cyflwyno Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru). Mae Llywodraeth Cymru wedi datgan Parth Perygl Nitradau Cymru gyfan.

Rhifyn 8: Dyfodol yr amgylchedd adeiledig

¹ Canolfan Ecoleg a Hydroleg NERC, 2015, [Assessing and Addressing Atmospheric Nitrogen Impacts on Natura 2000 Sites in Wales](#)

DEFRA, 2018, Code of Good Agricultural Practice for Reducing Ammonia Emissions

Adlewyrchir natur unigryw amgylchedd adeiledig y Parc Cenedlaethol yn nifer yr adeiladau rhestredig, henebion ac ardaloedd cadwraeth. Fodd bynnag, mae'r amgylchedd adeiledig yn wynebu nifer o bwysau: argaeledd deunyddiau a sgiliau addas i adfer a chynnal adeiladau traddodiadol; datblygiadau amhriodol yn effeithio ar leoliad adeiladau hanesyddol a chymeriad aneddiadau; a diogelu'r amgylchedd adeiledig yn ddigonol y tu allan i ardaloedd cadwraeth. Mae'n bwysig bod adeiladau newydd a'r gwaith ailddatblygu yn briodol yn esthetig ac yn cyrraedd y safonau uchaf o ran cynaliadwyedd o ran dylunio ac adeiladu.

Rhifyn 9: Defnyddio'r amgylchedd morol

Mae bywyd gwyllt arfordirol, golygfeydd arfordirol a moroedd glân yn allweddol i atyniad hamdden y Parc Cenedlaethol. Mae ei harfordir yn ased a choridor cadwraeth mawr ar gyfer symudiadau rhywogaethau. Mae ffiniau Ardaloedd Cadwraeth Arbennig Sir Benfro Forol, Bae Ceredigion, a Bae ac Aberoedd Caerfyrddin yn gorgyffwrdd â thua 75% o arfordir y Parc Cenedlaethol. Mae'r Parc Cenedlaethol yn ymestyn i'r Marc Dŵr Isel Cymedrig ond Parc morol yw hwn, ac mae'r ffactorau sy'n effeithio ar ei agwedd forol yn ystyriaethau perthnasol wrth fynd ar drywydd dibenion a dyletswydd y Parc Cenedlaethol.

Y prif ffactorau sy'n effeithio ar yr amgylchedd morol o amgylch Sir Benfro yw gweithgarwch llongau o amgylch Aberdaugleddau, pysgota masnachol, ynghyd â galw cynyddol am ddyframaeth, ynni adnewyddadwy (mater 6) a hamdden (mater 20), gan gynnwys defnydd amhriodol o gychod pŵer.

Rhifyn 10: Defnyddio adnoddau domestig a masnachol

Mae'r mater hwn yn ymwneud â defnyddio ynni a dŵr, a chynhyrchu gwastraff, mewn gweithgareddau domestig a masnachol. Mae hefyd yn ymdrin â gweithgarwch defnyddio adnoddau fel chwarella. Mae defnyddio adnoddau yn anochel ar gyfer datblygiad economaidd a chymdeithasol a llesiant cyffredinol y boblogaeth. Fodd bynnag, mae defnyddio adnoddau mewn modd anghynaliadwy ac aneffeithlon yn effeithio ar yr amgylchedd ffisegol o ran llygredd, straen ar ecosystemau a dirywiad yn y dirwedd.

Rhifyn 11: Diogelu, hyrwyddo, gwarchod a gwella adnoddau archaeolegol a hanesyddol pwysig

Mae gan y parc cenedlaethol ddyletswydd i warchod, hyrwyddo a gwella'r amgylchedd hanesyddol. Mae gan y Parc Cenedlaethol 285 o Henebion Rhestredig, a thros 10000 o safleoedd yn y Cofnod Amgylchedd Hanesyddol. Mae dros 1200 o adeiladau rhestredig ac 13 o Ardaloedd Cadwraeth dynodedig. Mae naw ardal Tirwedd Hanesyddol yn gyfan gwbl neu'n rhannol o fewn y Parc Cenedlaethol, ac mae 15 o Barciau a Gerddi Hanesyddol yn y Parc Cenedlaethol.

DRAFFT

Rhifyn 12: Cynnal a gwella adnoddau biolegol pwysig

Mae gofyniad i gynnal a gwella 13 Ardal Cadwraeth Arbennig a 5 Ardal Gwarchodaeth Arbennig yn gyfan gwbl neu'n rhannol o fewn y Parc Cenedlaethol, 60 Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, 7 Gwarchodfa Natur Genedlaethol, un Warchodfa Natur Leol ac un Parth Cadwraeth Morol. Y dull gweithredu fesul cam a'r fframwaith DECCA a nodir ym Mholisi Cynllunio Cymru fydd y ffordd o ddangos y camau sydd wedi'u cymryd i sicrhau budd net i fioamrywiaeth a gwella cysylltedd cynefinoedd a chadernid ecolegol.

Rhifyn 13: Adnoddau daearegol pwysig

Mae 52 o safleoedd Adolygu Cadwraeth Ddaearegol (safleoedd o bwysigrwydd Cenedlaethol neu Ryngwladol) yn y Parc Cenedlaethol. Mae rhaglen barhaus hefyd i nodi Safleoedd Ddaearegol Pwysig Rhanbarthol (tua 65 yn y Parc Cenedlaethol).

Rhifyn 14: Adnoddau tirwedd pwysig

Mae dynodiad fel Parc Cenedlaethol yn bennaf oherwydd pwysigrwydd y dirwedd. Mae Parciau Cenedlaethol yn y Deyrnas Unedig yn cael eu dosbarthu gan yr Undeb Rhyngwladol dros Gadwraeth Natur fel Categori 5: Tirweddau Gwarchoddedig. Diffinnir y rhain fel 'ardal o dir, gydag arfordir a môr fel bo'n briodol, lle mae'r rhyngweithio rhwng pobl a natur dros amser wedi creu ardal o gymeriad unigryw gyda gwerth esthetig, ecolegol a/neu ddiwylliannol sylweddol, ac yn aml ag amrywiaeth fiolegol uchel. Mae diogelu uniondeb y rhyngweithio traddodiadol hwn yn hanfodol i ddiogelu, cynnal a chadw ac esblygiad ardal o'r fath.¹²

Rhifyn 15: Yr angen am dai fforddiadwy

Mae prisiau tai a rhenti yn y Parc Cenedlaethol yn sylweddol uwch na gweddill Sir Benfro. Roedd y pris gwerthu canolrif ar gyfer tai yn y Parc Cenedlaethol yn 2023 dros naw gwaith y cyflog canolrifol. Mae hyn yn gwneud mynediad at dai priodol yn anodd i aelwydydd newydd sy'n ffurfio yn y Parc Cenedlaethol, neu aelwydydd presennol nad yw eu llety presennol yn addas mwyach.

Mae'r LHMA Drafft (Mawrth 2024) yn amcangyfrif bod angen uchel am lety un ystafell wely fforddiadwy. Mae'r LHMA Drafft yn amcangyfrif bod angen i 74% o eiddo rhent cymdeithasol newydd fod ag un ystafell wely yn y Parc Cenedlaethol.

² IUCN (1994) Guidelines for Protected Area Management Categories. Caergrawnt: IUCN

DRAFFT

Rhifyn 16: Ansawdd y cyfleoedd cyflogaeth

Er nad yw'n ymddangos bod prinder cyfleoedd cyflogaeth yn Sir Benfro, mae'r swyddi sydd ar gael yn aml yn talu cyflogau isel (mae dros 25% o weithwyr amser llawn yn ennill llai na £25,000 y flwyddyn yn 2023) ac yn dymhorol (mae cyfraddau hawllyr budd-daliadau dros y gaeaf bron ddwywaith y rhai ar gyfer yr haf).

Rhifyn 17: Mynediad at wasanaethau

Mae cau gwasanaethau lleol a'r pellter teithio i rai gwasanaethau yn golygu y gall mynediad at wasanaethau hanfodol fod yn anodd mewn rhai rhannau o'r Parc Cenedlaethol. Mae hyn yn cael ei waethygu gan y nifer cymharol uchel o aelwydydd (13.7% yng Nghyfrifiad 2021 -2.7% o gymharu â Chyfrifiad 2011) nad ydynt yn berchen ar gar. Mae hwn yn fater sy'n gofyn am ddadansoddiad mwy trylwyr i sicrhau nad yw rhai sectorau o'r boblogaeth yn cael eu heithrio, ac nad yw pobl yn cael eu gorfodi i ddefnyddio mwy ar geir preifat i gael mynediad at wasanaethau hanfodol.

Mae Cyfrifiad 2021 yn dangos bod dros draean (33.2%) o'r preswylwyr arferol yn 65 oed neu'n hŷn. Mae'r pwysau ychwanegol a roddir gan hyn ar fynediad at wasanaethau yn cynnwys:

- Mwy o alw am wasanaethau gofal iechyd ac amseroedd aros hirach
- Addasu trafndiaeth gyhoeddus i ddarparu ar gyfer teithwyr hŷn; neu'r posibilrwydd o ynysu o ganlyniad i ddiffyg darpariaeth
- Llai o bobl o oedran gweithio i helpu i ddarparu ar gyfer yr anghenion hyn

Rhifyn 18: Ail gartrefi a chartrefi gwyliau

Yng Nghyfrifiad 2011, roedd gan y Parc Cenedlaethol un o'r cyfraddau uchaf (27.7%³) o ddefnydd ail gartrefi/cartref gwyliau o'i stoc dai gyffredinol yng Nghymru a Lloegr. Mae ymchwiliad pellach i'r mater hwn gan ddefnyddio data'r dreth gyngor ac ardrethi annomestig yn dangos bod y ffigur hwn yn sylweddol uwch ar gyfer rhai o'r canolfannau yn y Parc Cenedlaethol - er enghraifft yn Little Haven, mae cyfran y tai haf a'r llety gwyliau yn ~63%, ac yn 47% yn Llanrhath⁴.

³ Yn seiliedig ar Gyfrifiad 2011 "Cartrefi heb breswilydd arferol"

⁴ Cyngor Sir Penfro 2022

Mae hyn yn debygol o gael effaith negyddol ar fforddiadwyedd tai, a chefnogaeth i gyfleusterau lleol. Mae tai gwyliau hefyd yn elfen bwysig o economi twristiaeth y Parc Cenedlaethol.

Rhifyn 19: Defnydd milwrol o'r Parc Cenedlaethol

Mae nifer o safleoedd y Weinyddiaeth Amddiffyn yn y Parc Cenedlaethol, ac mae problemau'n gysylltiedig â'r rhain o ran aflonyddu, datblygu a chyfyngu ar fynediad. Ar y llaw arall, mae'r presenoldeb milwrol wedi diogelu ardaloedd mawr rhag amaethyddiaeth ddwys ac felly mae wedi cael effeithiau cadarnhaol o ran bioamrywiaeth a'r adnodd archaeolegol. Mae'r fyddin hefyd yn darparu cyfleoedd cyflogaeth yn y Parc Cenedlaethol.

Rhifyn 20: Hygyrchedd y Parc Cenedlaethol fel adnodd hamdden i bob sector yn y gymdeithas

Yn ôl Adolygiad 2004 o Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yng Nghymru, 'mae'r rhan fwyaf o'u hymwelwyr yn dod o grŵp cymdeithasol cul (h.y. dosbarth canol gwyn)'. Er mwyn i'r Parc Cenedlaethol gyflawni ei nodau o ran cynhwysiant, mae angen i gyfleoedd i ddefnyddio'r parc ar gyfer hamdden fod ar gael i bob sector yn y gymdeithas. Mae angen i lety hunan-arlwyo a llety â gwasanaeth fod ar gael i bobl sydd ar incwm amrywiol. Byddai'r cynwysoldeb hwn yn cael ei fygwth gan bolisiau a fyddai'n symud cynnyrch twristiaeth Sir Benfro tuag at ben uchaf y farchnad.

Mae'r LHMA Drafft (2024) yn dangos bod Sir Benfro, yng Nghyfrifiad 2021, wedi cofnodi bod cyfran ychydig yn uwch o'r boblogaeth yn anabl o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2021 na chyfartaledd Chymru (22.0% o'i gymharu â 21.6%). Mae hyn yn cyfateb i 27,173 o bobl yn y Sir. Mae tua 46.1% o'r bobl hyn sy'n anabl o dan y Ddeddf Cydraddoldeb wedi eu cyfyngu'n fawr yn eu gweithgareddau o ddydd i ddydd, gyda'r 53.9% sy'n weddill wedi eu cyfyngu rywfaint o ran eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'n debygol y bydd y 12,522 o bobl sy'n anabl o dan y Ddeddf Cydraddoldeb, y mae eu gweithgareddau o ddydd i ddydd yn cael eu cyfyngu'n fawr iawn, yn ffurfio'r rhan fwyaf o'r angen am ddarpariaeth hygyrch ac addasadwy.

Rhifyn 21: Cyfle'r Parc Cenedlaethol i wella iechyd a llesiant

Mae Parciau Cenedlaethol yn darparu'r lleoliadau lle gall gweithgareddau sy'n hyrwyddo iechyd a llesiant da ddigwydd. Mae'r rhain yn cynnwys manteision 'gweithredol' fel cerdded neu feicio a manteision 'goddefol' fel y rhai a geir drwy 'dawelwch', golygfeydd ysbrydoledig a chwrdd â natur. Mae Parciau Cenedlaethol yn cefnogi'r amgylcheddau o ansawdd da sy'n hanfodol i gynnal aer, dŵr a thir glân, y byddai iechyd corfforol a meddyliol yn dioddef hebddynt.

Rhifyn 22: Nodweddion Unigryw Diwylliannol

Mae natur unigryw cymunedau'r Parc Cenedlaethol yn cael ei effeithio gan bobl ifanc yn allfudo, a phobl yn mewnfudo o rannau eraill o'r Deyrnas Unedig. Enghraifft o sut gallai hyn amlygu ei hun yw effaith negyddol ar y defnydd o'r Gymraeg yn y Parc Cenedlaethol.

Mae cyfran y siaradwyr Cymraeg yn y Parc yn gostwng. Yn y cyfrifiad diweddaraf yn 2021, ymatebodd 19.4% o'r preswylwyr arferol eu bod yn gallu siarad Cymraeg o'i gymharu â 21.5% yng nghyfrifiad 2011, sy'n 2.1% o ostyngiad. Fodd bynnag, mae cymunedau yn y Parc Cenedlaethol lle mae hyn yn sylweddol uwch.

Ac eithrio newidiadau yn y defnydd o'r Gymraeg rhwng Cyfrifiadau, mae elfennau o natur unigryw ddiwylliannol yn anodd eu diffinio a'u mesur, sy'n creu her i ymdrechion i adnabod a meithrin elfennau unigryw cymunedau Parciau Cenedlaethol.

Rhifyn 23: Galw am fwynau

Mae galw am fwynau wedi eu cloddio, yn rhannol oherwydd cyfraddau ailgylchu gwael ac aildefnyddio adnoddau mwynol, ac mae'r Parc Cenedlaethol hwn yn adnodd sy'n gyforiog o fwynau. Mae chwareli sy'n gweithio ar hyn o bryd yn cyrraedd diwedd eu hoes. Er y byddai'r Polisi Cynllunio Cenedlaethol yn cynghori yn erbyn cloddio mwynau mewn Parciau Cenedlaethol ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, ers 2000 mae Awdurdod y Parc Cenedlaethol wedi derbyn chwe chais i ymestyn gweithgarwch chwarela ar safle presennol neu wneud gwaith archwiliol ar gyfer adnoddau newydd. Fel yr oedd pethau ym mis Ebrill 2024, mae 5 safle chwarel gweithredol ym Mharc Cenedlaethol Arfordir Penfro (gweler Tudalen B99 o Atodiad B "Gwybodaeth Sylfaenol").

Rhifyn 24: Rôl genedlaethol y Parc Cenedlaethol o ran sefydlu ymwybyddiaeth, gwerthfawrogiad a dealltwriaeth o'i rinweddau arbennig

Mae ail bwrrpas Parciau Cenedlaethol i hyrwyddo dealltwriaeth o rinweddau arbennig y Parciau Cenedlaethol – a dylanwadu ar agweddau ac ymddygiad – yn hanfodol er mwyn gwarchod y Parc yn effeithiol. Y nod yw rhoi'r gwerthoedd, a datblygu'r sgiliau a'r ddealltwriaeth i gymryd rhan mewn penderfyniadau gwybodus ynghylch sut gellir gwneud pethau'n fwy cynaliadwy. Mae'r canlyniadau addysgol hyn yn debygol o ddatgelu eu hunain mewn newidiadau cynnil mewn ymddygiad, sy'n digwydd dros gyfnodau sylweddol o amser. Gan hynny, mae asesu effaith y cyfleoedd a gynigir gan y Parc Cenedlaethol i gyflawni'r nodau hyn yn debygol o fod yn anodd.

Amcanion Cynaliadwyedd

- 4.11 Mae'r materion a nodwyd uchod wedi cael eu defnyddio i lunio amcanion cynaliadwyedd sydd, gyda'i gilydd, yn rhan o'r Fframwaith Asesu Cynaliadwyedd. Defnyddir y fframwaith hwn i farnu cynaliadwyedd amcanion a pholisïau'r Cynllun Rheoli.
- 4.12 Rhestrir isod y clystyrau o faterion cysylltiedig a nodwyd yn adran 4. Yn y cofnodion ar gyfer y 'Clwstwr o faterion cysylltiedig', mae'r nifer yn cyfeirio at y mater a nodir yn y rhestr uchod.
- 4.13 Bwriedir i'r amcanion hyn nodi cyfarwyddiadau ar gyfer newid yn hytrach na phwyntiau terfyn. Am y rheswm hwn, ni phennir targedau; y nod yng nghyd-destun Arfarniad o Gynaliadwyedd yw gwireddu'r amcan yn llawn. Mae'r amcanion wedyn yn cael eu profi i weld a ydynt yn gydnaws â dibenion y Parc Cenedlaethol ac â'i gilydd.

Amcanion Cynaliadwyedd a chlystyrau o faterion cysylltiedig:

Amcan Cynaliadwyedd 1: Mae'r sectorau amaethyddiaeth a choedwigaeth sy'n economaidd hyfyw yn chwarae rhan allweddol yn y gwaith o reoli, gwarchod a gwella adnoddau naturiol, tirwedd a bioamrywiaeth, gan gynnwys cynefinoedd, cadernid ecolegol ac atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n lleihau'r perygl o lifogydd ac yn cyfrannu at lesiant cymunedol. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 1, 5, 7,11,12, 14

Amcan Cynaliadwyedd 2: Dod o hyd i ddatblygiadau er mwyn lleihau'r galw am deithio, yn enwedig mewn ceir preifat. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 2,4,5,14, 17, 21

Amcan Cynaliadwyedd 3: Gwarchod a gwella tirweddau, trefweddau a morweddau, a'u holl gydrannau (gan gynnwys yr amgylchedd adeiledig ac archaeoleg) gan gyfeirio at rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 1,2, 3,6,7, 8,9,11,12,13,14,19,22, 23, 24

Amcan Cynaliadwyedd 4: Mynd ati'n gynaliadwy i gynyddu nifer y trigolion ac ymwelwyr sy'n cymryd rhan mewn mathau corfforol o hamdden (yn enwedig cerdded a beicio) a chyfleoedd gwirfoddoli. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 4,16,21

Amcan Cynaliadwyedd 5: Cynyddu nifer yr ymwelwyr sy'n defnyddio'r Parc Cenedlaethol y tu allan i'r tymor ymwelwyr brig. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 2,3,16,21

Amcan Cynaliadwyedd 6: Addasu i newid yn yr hinsawdd a rheoli ei effeithiau, gan gyfeirio'n benodol at y risg o lifogydd, erydu arfordirol a gwasgfa arfordirol a allai effeithio'n negyddol ar gynefinoedd presennol a bioamrywiaeth, seilwaith gan gynnwys

y llwybr Cenedlaethol a llesiant cymdeithasol ac economaidd y gymuned, gan gynnwys iechyd y cyhoedd. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 5, 7, 11,12,13,14, 17

Amcan Cynaliadwyedd 7: Lliniaru a lleihau ffactorau sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd drwy leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr o drafnidiaeth a'r ynni sy'n cael ei ddefnyddio. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 1,2,4, 7, 10

Amcan Cynaliadwyedd 8: Manteisio i'r eithaf ar gyfraniad y cyfleoedd ar gyfer datblygu o ran cynnal cymunedau lleol. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 3,15,16,18

Amcan Cynaliadwyedd 9: Annog mynediad i bawb i'r Parc Cenedlaethol, gan adlewyrchu cymysgedd cymdeithasol y gymdeithas. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 20,21,24

Amcan Cynaliadwyedd 10: Cynnal natur ddiwylliannol unigryw cymunedau. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 2,7,8,14,15,17,18,19,22,24

Amcan Cynaliadwyedd 11: Mae effeithiau niweidiol defnyddio mwynau yn y Parc Cenedlaethol yn gostwng o'r lefel bresennol ac mae manteision posibl bioamrywiaeth a thirwedd safleoedd mwynau blaenorol yn cael eu gwireddu. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 3, 5, 12,13,14,23,

Amcan Cynaliadwyedd 12: Lleihau effeithiau negyddol gwastraff. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 5,10,12,14

Amcan Cynaliadwyedd 13: Mae cyfleusterau cymunedol (gan gynnwys cyfleusterau iechyd a gofal cymdeithasol, cyfleusterau cymdeithasol a darpariaeth manwerthu) yn parhau i ddiwallu anghenion poblogaeth y Parc Cenedlaethol. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 2,3,17,18, 20, 21, 22

Amcan Cynaliadwyedd 14: Cynnal a gwella bioamrywiaeth, cadernid ecolegol, cynefinoedd a chysylltedd cynefinoedd mewn safleoedd dynodedig a thu hwnt. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 2, 5, 7,9,12,24

Amcan Cynaliadwyedd 15: Hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ddyfroedd mewndirol ac arfordirol, a chynnal a gwella ansawdd y dyfroedd hynny. **Clwstwr o faterion cysylltiedig:** 1,2,5,7,9,10,12,14,20

5.0 Arfarniad Cynaliadwyedd o Bolisiau'r Cynllun Rheoli

Sut mae'r Broses Gwerthuso Cynaliadwyedd wedi dylanwadu ar ddatblygiad Polisiau Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol?

- 5.1 Yn unol â dull ailadroddol, lle mae allbynnau'r cylch blaenorol yn sail i'r adolygiad nesaf, mae llawer o bolisiâu'r Cynllun Rheoli drafft yn dal yn berthnasol ac nid ydynt yn cael eu newid llawer, h.y. maent yn cael eu cynnwys yn yr adolygiad hwn yn seiliedig ar yr Aseiad Cynaliadwyedd / Aseiad Amgylcheddol Strategol blaenorol, ac Aseiad Rheoliadau Cynefinoedd. (Wrth gwrs, mae'n bosibl y bydd gwybodaeth, gweithdrefnau neu ffactorau allanol sydd wedi eu diweddarau yn dal i effeithio ar asesu polisiâu nad ydynt wedi newid rhyw lawer.)
- 5.2 Nid oes newidiadau i'r polisiâu wedi cael eu hargymell drwy broses yr Arfarniad o Gynaliadwyedd yn y fersiwn hwn o'r Cynllun Rheoli. Mae'r tabl isod yn rhoi manylion y newidiadau a awgrymwyd ar gyfer fersiwn flaenorol y cynllun a sut maent yn berthnasol i fersiwn 2025-2029 y cynllun.

Iteriad/fersiwn polisi:	Polisi 2020-2024:	Awgrym ar gyfer newid:	Canlyniad:	Polisi 2025-2029
1	L1: Gwarchod a gwella tirweddau a morweddau'r Parc Cenedlaethol.	Ychwanegu creu gwrychoedd i ran c.	Ychwanegwyd: "...a chreu gwrychoedd" i ran c. y polisi.	Bellach wedi ei gynnwys o dan H1/F, adfer ffiniau traddodiadol
1	L2: Diogelu a gwella awyr dywyll y nos	Edrych ar y cwmpas i gynnwys mesurau polisi ar gyfer ymgysylltu.	Wedi ei gynnwys fel rhan o Bolisi L2: Darparu a hyrwyddo cyfleoedd dysgu ysbrydoledig a datblygiad personol yn yr awyr agored i bawb.	Heb newid, ac yn dod o dan L2.
1	W2: Darparu a hyrwyddo cyfleoedd dysgu ysbrydoledig a datblygiad personol yn yr awyr agored i bawb.	Awgrymu ychwanegu rhagor o fesurau polisi sy'n ehangu cynhwysiant ar draws sbectrwm cymdeithasol ehangach.	Newidiwyd polisi i fod yn fwy cyffredinol o ran cyfleoedd yn hytrach na chanolbwyntio ar un grŵp oedran.	Heb newid.
2	W2: Darparu a hyrwyddo cyfleoedd dysgu ysbrydoledig a datblygiad personol yn yr awyr agored i bawb. (Ail iteriad).	Awgrymu y gellid ychwanegu rhywbeth at y polisi hwn neu bolisi L2 yn unol â chanllawiau ehangach ar fwynhau gweithgareddau awyr dywyll yn y Parc Cenedlaethol.	Ychwanegwyd: "...yn amodol ar ganllawiau a mesurau lliniaru digonol..." i ran d. y polisi.	Symudwyd i L2.

Iteriad/fersiwn polisi:	Polisi 2020-2024:	Awgrym ar gyfer newid:	Canlyniad:	Polisi 2025-2029
1	N1: Cyfrannu at economi carbon isel i Gymru ac addasu i'r newid yn yr hinsawdd	Awgrymu cyfeirio at arallgyfeirio amaethyddol a rheoli adnoddau naturiol yn y sectorau amaethyddiaeth a choedwigaeth.	Mae polisi yn awr yn cyfeirio at strategaeth "Ffyniant i Bawb" Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys yr economi amaethyddol.	Wedi ei gynnwys o dan N1 o hyd, mae polisi bellach yn anelu at gyfrannu'n benodol at Gymru carbon-niwtral.
1	N4: Lleihau llygredd aer.	Awgrymu ehangu'r polisi i gynnwys llygryddion aer eraill (canolbwyntiwyd ar nitradau yn flaenorol).	Cyfeirio at bolisiau eraill lle mae llygryddion aer eraill wedi eu cynnwys.	Ailenwyd Polisi N5 i "Amddiffyn ansawdd aer" ac mae'n ategu ansawdd aer yn gyffredinol yn unol â'r awgrym.
2	N4: Lleihau llygredd aer (ail iteriad).	Awgrymu ychwanegu datganiad yn yr effeithiau o ran monitro tueddiadau llygryddion eraill.	Dim newid i'r polisi. Ychwanegwyd yr effaith a ganlyn: monitro tueddiadau llygryddion (e.e. ocsidau nitrogen, carbon monocsid a gronynnau) yn ystod cyfnod y Cynllun Rheoli.	Fel yr uchod

Crynodeb o'r Arfarniad o Gynaliadwyedd Polisiâu'r Cynllun Rheoli

5.3 Ceir crynodeb o brif ganfyddiadau'r Arfarniad o Gynaliadwyedd Polisiâu Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol isod. I weld arfarniad manwl o'r polisiâu, gweler atodiad C.

Cyffredinol (polisiau ar draws y meysydd pwnc a nodir yng Nghynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol)

5.4 Mae Polisiâu W1, N1, N5 ac SE1 i gyd yn ategu Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ac maent i gyd yn ategu Amcan 2 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (llygredd aer a lleihau'r angen i deithio), yn hyn o beth roedd polisi SE1 yn arbennig o gadarnhaol (gweler yr adran ar gymunedau isod).

- 5.5 Mae'r polisiâu i gyd yn cyfrannu'n gadarnhaol at Amcan 3 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (cadwraeth tirwedd, trefwedd a morwedd)
- 5.6 Nodir cefnogaeth y Bwrdd hefyd ar gyfer Amcanion 6 (addasu i newid yn yr hinsawdd), 10 (natur wahanol diwylliannol) ac 14 (bioamrywiaeth). Mae Amcan 14 yn benodol yn dangos effeithiau cadarnhaol 11 o'r 16 polisi.
- 5.7 Mae Polisiâu H1, H2, N1, N2, N3, SE1 yn darparu cefnogaeth i bolisiâu Cynllun Datblygu Lleol 2.

Cadwraeth

- 5.8 Mae polisiâu L1 i L3, ac E1 ac E2 yn cyfrannu'n gadarnhaol at Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ar dirwedd/morwedd/trefwedd a bioamrywiaeth, y ddau amcan sy'n cwmpasu llawer o rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol a phwrpas cyntaf Parciau Cenedlaethol. Aseswyd bod polisiâu E1 ac E2 yn arbennig o gadarnhaol o ran bioamrywiaeth (Amcan 14 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd), gan roi sylw uniongyrchol i Amcan yr Arfarniad o Gynaliadwyedd o ran bioamrywiaeth ar y tir ac ar y môr. Er bod Polisiâu L1 ac E2 yn mynd i'r afael yn fwyaf effeithiol â dyheadau Amcan 3 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (tirweddau, trefweddau a morweddau)
- 5.9 Daethpwyd i'r casgliad bod Polisi E1 yn mynd i'r afael yn uniongyrchol â dyheadau Amcan 14 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (Cynnal a gwella bioamrywiaeth o fewn a'r tu allan i safleoedd dynodedig). Mae'n debygol y bydd manteision i Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ar y dirwedd, newid yn yr hinsawdd a'r amgylchedd dŵr. Ar ben hynny, byddai'r polisi hefyd yn cyfrannu at Amcan 1 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd o ran yr economi wledig drwy gefnogi cynnyrch lleol.
- 5.10 Mae effeithiau sylweddol ar Amcan 6 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (addasu i newid yn yr hinsawdd) hefyd wedi eu nodi ym mholisiâu E1 ac E2.

Cysylltiadau

- 5.11 Mae Polisi H1 yn perfformio'n dda o ran Amcan yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ar ddiwylliant ond hefyd o ran y dirwedd a bioamrywiaeth oherwydd ei fod yn ystyried nodweddion tirwedd hanesyddol, sy'n nodweddion pwysig yn y Parc Cenedlaethol sydd hefyd yn helpu i gynnal cysylltedd ecolegol.
- 5.12 Mae Polisi H2 yn canolbwyntio ar y cysylltiad rhwng y Gymraeg, diwylliant a'r dirwedd.
- 5.13 Mae Polisi H2 yn cyfrannu'n gadarnhaol at Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ar amrywiaeth tirwedd a diwylliant ond mae hefyd yn dod â manteision i fioamrywiaeth drwy'r cysylltiad rhwng amrywiaeth ddiwylliannol a gwybodaeth am fioamrywiaeth.
- 5.14 Mae Polisi W1 yn cyfrannu'n gadarnhaol iawn at y fframwaith Cynaliadwyedd drwy ddarparu dull cyfannol o reoli gweithgareddau hamdden yn y Parc Cenedlaethol sy'n gwarchod rhinweddau arbennig y Parciau Cenedlaethol ac yn hyrwyddo mwynhad i bawb. Mae'r polisi'n perfformio'n arbennig o dda o ran Amcanion yr Arfarniad o

Gynaliadwyedd sy'n ymwneud ag iechyd a llesiant a hygyrchedd (Amcanion 4 a 9 yn y drefn honno).

- 5.15 Daeth yr Arfarniad o Gynaliadwyedd i'r casgliad bod Polisi W2 ar y cyfan wedi cyfrannu'n gadarnhaol at Amcanion perthnasol yr Arfarniad o Gynaliadwyedd, gyda'r effeithiau mwyaf cadarnhaol o ran iechyd a chynhwysiant cymdeithasol.

Hinsawdd a chyfalaf naturiol

- 5.16 Mae Polisiâu N1 a N2 yn ymdrin â materion lleihau allyriadau carbon ac addasu i newid yn yr hinsawdd, ac o ganlyniad yn mynd i'r afael yn uniongyrchol â dyheadau Amcanion 6 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (addasu i newid yn yr hinsawdd) a 7 (lliniaru a lleihau'r ffactorau sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd). Mae hefyd yn debygol y bydd rhai manteision economaidd yn deillio o'r polisiâu hyn lle maent yn cefnogi ffermio cynaliadwy ac yn galluogi cymunedau i addasu i newid yn yr hinsawdd.
- 5.17 O dan y grŵp hwn o bolisiâu mae polisi N3: Cadw a gwella priddoedd a storffeydd carbon naturiol. Mae'r polisi hwn yn ategu Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd sy'n ymwneud â newid yn yr hinsawdd ond mae hefyd yn darparu manteision economaidd ehangach o ran cynnal sectorau amaethyddol a choedwigaeth hyfyw (Amcan 1 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd).
- 5.18 Mae polisiâu N4 a N5 yn gwella ansawdd dŵr ac aer yn y drefn honno, gyda ffocws sy'n cyd-fynd â strategaethau presennol. Maent yn perfformio'n dda o ran Amcanion perthnasol yr Arfarniad o Gynaliadwyedd.

Cymunedau

- 5.19 Polisi SE1: Roedd meithrin llesiant economaidd-gymdeithasol cymunedau'r Parc Cenedlaethol wedi perfformio'n dda iawn ar draws amrywiaeth o amcanion, gydag effeithiau cadarnhaol sylweddol yn cael eu rhagweld ar gyfer Amcanion 3 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (Tirweddau, morweddau), 8 (cynnal cymunedau), 10 (natur wahanol diwylliannol) a 13 (cyfleusterau cymunedol). Mae'r Polisi'n cwmpasu agwedd at gymunedau ac economi gynaliadwy yn y Parc Cenedlaethol.

Asesu effeithiau cronus polisïau'r Cynllun Rheoli

5.20 Un o ofynion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd a'r Gyfarwyddeb Asesu Amgylcheddol Strategol yw bod effeithiau polisïau'r Cynllun yn cael eu hasesu ar y cyd â pholisïau eraill (yn hytrach nag ar eu pen eu hunain). Mae'r effeithiau cyfun hyn yn ddau fath:

- effeithiau cronus – effeithiau sy'n codi o ganlyniad i ychwanegu effeithiau nifer o amcanion.
- Effeithiau synergaid – y rhai sy'n deillio o ryngweithio rhwng effeithiau amcanion a gellir eu hystyried yn effeithiau sy'n fwy na chyfanswm y rhannau.

5.21 Mewn rhai achosion, mae asesiad cyfunol ymhlyg yn yr asesiad o bolisïau unigol. Er enghraifft, ystyrir y dirwedd polisi a'r morweddau yng nghyd-destun y polisïau ar fioamrywiaeth. Nid yw asesu effaith gyfun pob cyfuniad o bolisïau yn ddewis ymarferol.

5.22 Er mwyn cael gwell syniad o effaith cronus polisïau'r Cynllun Rheoli ar bob un o'r Amcanion Cynaliadwyedd, daethpwyd ag asesiad cryno o bob polisi ar gyfer pob Amcan Cynaliadwyedd i'r tabl isod. O hyn, mae'n bosibl darllen effaith y Cynllun yn ei gyfanrwydd ar bob Amcan Cynaliadwyedd. Byddai canfyddiad o asesiadau negyddol yn erbyn Amcan Cynaliadwyedd yn awgrymu y bydd y cynllun yn ei gyfanrwydd yn cael effaith negyddol ar yr amcan hwnnw. Nid yw'r dull hwn heb ei ddiffygion, y prif un yw'r awgrym y gall effaith negyddol o un polisi gael ei wrthbwysu gan effaith gadarnhaol gan un arall. Gallai hyn fod yn wir, gallai'r effaith gadarnhaol liniaru yn erbyn yr effaith negyddol, neu arwain at enillion sy'n fwy na gwneud iawn am y colledion oherwydd yr effaith negyddol. Fodd bynnag, gallai hefyd olygu na fydd effaith negyddol ddifrifol un polisi yn cael ei wrthbwysu gan effeithiau cadarnhaol eraill. Am y rheswm hwn, mae sylwebaeth yn dilyn y tabl sy'n dangos a yw'r effeithiau cadarnhaol yn debygol o wrthbwysu effeithiau negyddol pan ragwelir y rhain.

Allwedd Arfarniad o Gynaliadwyedd:

++	Yn gyffredinol, mae cysylltiad cadarnhaol cryf cyson rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd.
+	Mae cysylltiad gwan neu anghyson, ond cadarnhaol ar y cyfan, rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd.
0	Nid oes cysylltiad arwyddocaol rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd, neu mae'r cysylltiad yn niwtral (defnyddir y cyfuniad +/- lle credir y bydd polisi'n cael effeithiau cadarnhaol a negyddol o ran Amcanion Cynaliadwyedd penodol).
-	Mae cysylltiad gwan neu anghyson, ond negyddol yn gyffredinol, rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd.
--	Yn gyffredinol, mae cysylltiad negyddol cryf cyson rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd.
?	Mae'r cysylltiad rhwng y dewis polisi a'r Amcanion Cynaliadwyedd yn ansicr, gellir ei ddefnyddio mewn cysylltiad â symbolau eraill i ddangos rhywfaint o ansicrwydd yn y casgliad

Amcan / Polisi Cynaliadwyedd	L1	E1	E2	L2	L3	L4	H1	H2	W1	W2	N1	N2	N3	N4	N5	SE1
1. Sectorau amaethyddiaeth a choedwigaeth sy'n economaidd hyfyw ...	0	++	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	+	0	+	+
2. Lleihau'r galw am deithio...ac... annog pobl i ddefnyddio dulliau eraill.	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0	+	++
3. Gwarchod a gwella tirweddau, trefweddau a morweddau...	++	++	+	+	+	+	++	+	+	+	0	?	+	0	0	0
4. Cynyddu'r niferoedd yn gynaliadwy ... cymryd rhan mewn mathau corfforol o hamdden...	0/+	0	+	0	0	0	0	0	++	++	+	0	0	+	0	+
5. Cynyddu nifer yr ymwelwyr sy'n defnyddio'r Parc Cenedlaethol y tu allan i'r tymor ymwelwyr brig.	0	+	0	+	0	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Addasu i newid yn yr hinsawdd a rheoli	+	++	++	0	+	0	+	0	0	0	0	++	+	+	0	0

Amcan / Polisi Cynaliadwyedd	L1	E1	E2	L2	L3	L4	H1	H2	W1	W2	N1	N2	N3	N4	N5	SE1
ei effeithiau...																
7. Lliniaru a lleihau ffactorau sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd.	0	++	+	0	+	0	0	0	0	0	++	0	+	0	0	+
8. Manteisio i'r eithaf ar gyfraniad... datblygu tuag at gynnal cymunedau lleol.	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	++
9. Annog a hwyluso mynediad i bawb i'r Parc Cenedlaethol...	0	0	0	0	0	0	0	0	++	+	+	0	0	0	0	+
10. Cynnal natur ddiwylliannol unigryw cymunedau.	+	+	+	0	+	0	++	++	0	0	0	+	0	0	0	++
11. Mae effeithiau niweidiol defnyddio mwynau yn y Parc Cenedlaethol yn gostwng...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12. Lleihau effeithiau negyddol gwastraff.	+	0	+	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0	0	0
13. Cyfleusterau cymunedol ... yn diwallu anghenion poblogaeth y Parc Cenedlaethol	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	++

Amcan / Polisi Cynaliadwyedd	L1	E1	E2	L2	L3	L4	H1	H2	W1	W2	N1	N2	N3	N4	N5	SE1
14. Cynnal a gwella bioamrywiaeth...	+	++	++	+	+	+	+	+	0	0	0	0	++	+	+	0
15. Hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ... ddyfroedd mewndirol ac arfordirol.	+	+	+	0	0	0	0	0	+	0	+	0	+	++	0	0

DRAFT

- 5.23 Ni ragwelir effeithiau cronrus na synergaid negyddol ar Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd o ganlyniad i'r fframwaith polisi a nodir yng Nghynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.
- 5.24 Amcanion 3 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (sy'n ymwneud â'r dirwedd) a 14 (sy'n ymwneud â bioamrywiaeth) sy'n dangos yr effeithiau cadarnhaol cronrus uchaf. Roedd polisiâu Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol yn dangos y sylw mwyaf o'i gymharu â'r amcanion hyn. Nid yw hyn yn annisgwyl gan fod dau Amcan yr Arfarniad o Gynaliadwyedd hyn yn ymwneud yn fras â rhinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol.
- 5.25 Rhywbeth arall i'w nodi yw effeithiau cronrus o ran Amcanion 6 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (sy'n ymwneud ag addasu i newid yn yr hinsawdd) ac Amcan 10 yr Arfarniad o Gynaliadwyedd (sy'n ymwneud â natur unigryw ddiwylliannol). Roedd y meysydd pwnc hyn yn dangos sylw cryf yn yr iteriad hwn o gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.

6.0 Monitro

- 6.1 Un o ofynion y broses Gwerthuso Cynaliadwyedd a'r gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol yw bod effeithiau cynaliadwyedd sylweddol gweithredu'r Cynllun yn cael eu monitro. Mae'r monitro cynaliadwyedd hwn yn ei dro yn rhan o fframwaith monitro'r Cynlluniau.
- 6.2 Bydd yr Arfarniad Cynaliadwyedd yn cael ei fonitro ochr yn ochr â monitro Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.
- 6.3 Mae'r gwaith o fonitro fframwaith ar gyfer yr Arfarniad o Gynaliadwyedd yng Nghynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol yn seiliedig ar Amcanion yr Arfarniad o Gynaliadwyedd mae'r Cynllun wedi cael ei asesu yn eu herbyn. Bydd y dull hwn yn helpu i ddeall i ba raddau mae'r amcanion hyn yn cael eu cyflawni. Mae'r tabl isod yn darparu Amcanion Gwerthuso Cynaliadwyedd ochr yn ochr â rhai dangosyddion posibl.

Amcanion	Dangosyddion posibl
Mae'r sectorau amaethyddiaeth a choedwigaeth sy'n economaidd hyfyw yn chwarae rhan allweddol yn y gwaith o reoli, gwarchod a gwella adnoddau naturiol, tirwedd a bioamrywiaeth, gan gynnwys cynefinoedd, cadernid ecolegol ac atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n lleihau'r perygl o lifogydd ac yn cyfrannu at lesiant cymunedol.	Cyfraddau cyflogaeth yn y sector amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota Nifer y ffermydd mewn cynlluniau amaeth-amgylcheddol (gan gynnwys y rhai yng nghytundebau rheoli'r Awdurdod) Statws cadwraeth cynefinoedd tir amaethyddol
Lleihau'r galw am deithio, yn enwedig mewn ceir preifat, lleihau effeithiau trafndiaeth ar y ffyrdd, a gwella cyfleoedd ac annog pobl i ddefnyddio dulliau eraill.	Ystadegau'r Adran Drafndiaeth ar gyfer defnyddio ceir fesul awdurdod lleol Cyfraddau allyriadau DECC ar gyfer ceir yn ôl awdurdod lleol Ffigurau trafndiaeth gyhoeddus Cyngor Sir

Amcanion	Dangosyddion posibl
	Penfro
Gwarchod a gwella tirweddau, trefweddau a morweddau, a'u holl gydrannau (gan gynnwys yr amgylchedd adeiledig ac archaeoleg) gan gyfeirio at rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol	Dangosyddion ansawdd tirwedd wedi eu mapio Cyflwr adeiladau rhestredig a Henebion Rhestredig Maint y meysydd glas a'r manau agored a gollwyd wrth ddatblygu (ha) nad yw'n cael ei ddyrannu yn y cynllun.
Mynd ati'n gynaliadwy i gynyddu nifer y trigolion ac ymwelwyr sy'n cymryd rhan mewn mathau corfforol o hamdden (yn enwedig cerdded a beicio) a chyfleoedd gwirfoddoli, wedi'u cydbwysu yn erbyn cyfyngiadau amgylcheddol.	Y gweithgareddau sy'n cael eu cynnal gan ymwelwyr sy'n cael eu datgelu gan arolygon twristiaeth. Creu neu wella cyfleoedd newydd i feicio a cherdded. Nifer gwirfoddolwyr Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro.
Cynyddu nifer yr ymwelwyr sy'n defnyddio'r Parc Cenedlaethol y tu allan i'r tymor ymwelwyr brig.	Gwybodaeth gan fusnesau Arolwg o feysydd parcio/data tocynnau Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro Nifer y digwyddiadau twristiaeth diwylliannol ac astro sy'n digwydd y tu allan i'r tymor.
Addasu i newid yn yr hinsawdd a rheoli ei effeithiau, gan gyfeirio'n benodol at y risg o lifogydd, erydu arfordirol a gwasgfa arfordirol a allai effeithio'n negyddol ar gynefinoedd presennol a bioamrywiaeth, seilwaith gan gynnwys y llwybr Cenedlaethol a llesiant cymdeithasol ac economaidd y gymuned, gan gynnwys iechyd y cyhoedd.	Amllder / difrifoldeb llifogydd.
Lliniaru a lleihau ffactorau sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd drwy leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr o drafnidiaeth a'r ynni sy'n cael ei ddefnyddio.	Allyriadau nwyon tŷ gwydr wedi eu modelu Dangosyddion sy'n ymwneud â theithio mewn car Datblygu ynni adnewyddadwy
Manteisio i'r eithaf ar gyfraniad y cyfleoedd prin ar gyfer datblygu tuag at gynnal cymunedau lleol.	Cyfeirio at Gynllun Datblygu Lleol 2 (adroddiad monitro blynyddol) Nifer y datblygiadau newydd sy'n dod yn ail gartrefi a llety gwyliau mewn canolfannau Parc Cenedlaethol
Annog a hwyluso mynediad i bawb i'r Parc Cenedlaethol, gan adlewyrchu'r cymysgedd cymdeithasol o gymdeithas.	Y cymysgedd cymdeithasol o ymwelwyr a ddatgelwyd gan arolygon twristiaeth.
Cynnal natur ddiwylliannol unigryw cymunedau.	Defnyddio'r Gymraeg Cyflwr adeiladau rhestredig Nifer yr ail gartrefi a llety gwyliau yng nghanolfannau'r Parciau Cenedlaethol
Mae effeithiau niweidiol defnyddio mwynau yn y Parc Cenedlaethol yn gostwng o'r lefel bresennol ac mae manteision posibl	Nifer y safleoedd newydd/estyniadau i safleoedd mwynau Nifer y safleoedd mwynau sy'n cau/leihau

Amcanion	Dangosyddion posibl
bioamrywiaeth a thirwedd safleoedd mwynau blaenorol yn cael eu gwireddu.	gweithgarwch Natur ôl-ddefnydd ar safleoedd caeedig
Lleihau effeithiau negyddol gwastraff.	Cyfraddau gwastraff ac ailgylchu ar gyfer Sir Benfro. Amllder tipio anghyfreithlon
Mae cyfleusterau cymunedol (gan gynnwys cyfleusterau iechyd a gofal cymdeithasol, cyfleusterau cymdeithasol a darpariaeth manwerthu) yn parhau i ddiwallu anghenion poblogaeth y Parc Cenedlaethol	Cyfeirio at Gynllun Datblygu Lleol 2 (adroddiad monitro blynyddol)
Cynnal a gwella bioamrywiaeth, cadernid ecolegol, cynefinoedd a chysylltedd cynefinoedd mewn safleoedd dynodedig a thu hwnt	Statws cadwraeth safleoedd gwarchoddedig, a chynefinoedd a rhywogaethau allweddol (yn debygol o fod yn ansoddol i raddau helaeth).
Hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ddyfroedd mewndirol ac arfordirol, a chynnal a gwella ansawdd y dyfroedd hynny.	Mesuriadau ansawdd dŵr afonydd ac arfordiroedd Cyfoeth Naturiol Cymru. Perfformiad o ran amcanion y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr ar gyfer dyfroedd wyneb, tir ac arfordirol yn y Parc Cenedlaethol neu i lawr yr afon.